

BOLLETI DE LA SOCIETAT ARQUEOLÒGICA LUL·LIANA

SEGONA EPOCA

Any LI.-Tom XXVI.

maig-juny 1935

Núm. 652.

EL CLAUSTRE DE SANT FRANCESC

Devem, amb tota seguretat, el nostre meravellós claustre de Sant Francesc a l'empenta i a la vocació de constructor del rei de Mallorca Jaume II.

Si bé aquest rei posà la primera pedra del convent emplaçat en el solar actual en 1281, entenem que el claustre és obra concebuda posteriorment.

Presumim una intervenció efectiva dels arquitectes de Jaume II (anomenats «Mestres pica-pedres de les obres de pedra del senyor rei») en el claustre de Sant Francesc, allà per l'any 1302, data en la qual prestà homenatge de fidelitat al rei d'Aragó l'infant don Sanxo, germà del primogènit don Jaume, que, aleshores, era ja novici de l'orde.

¿Quina és, però, l'ascendència artística del claustre que, venturosament, ara s'està consolidant?

Heus ací un problema difícil. És una composició original, en detalls i línies generals, dels arquitectes mallorquins de principis del segle XIV? És una reminiscència del gòtic italià de la primitiva escola pisana? Té un remot parentiu amb els claustres abizantinats de Roma? Es una derivació

dels claustres catalans de transició? Ho és del gòtic francès, corrent importat de Perpinyà? Es una confluència dels corrents gòtics generals, que arribaven de Catalunya, amb la tradició aràbiga mallorquina de la pre-conquesta?

Vegem de contestar.

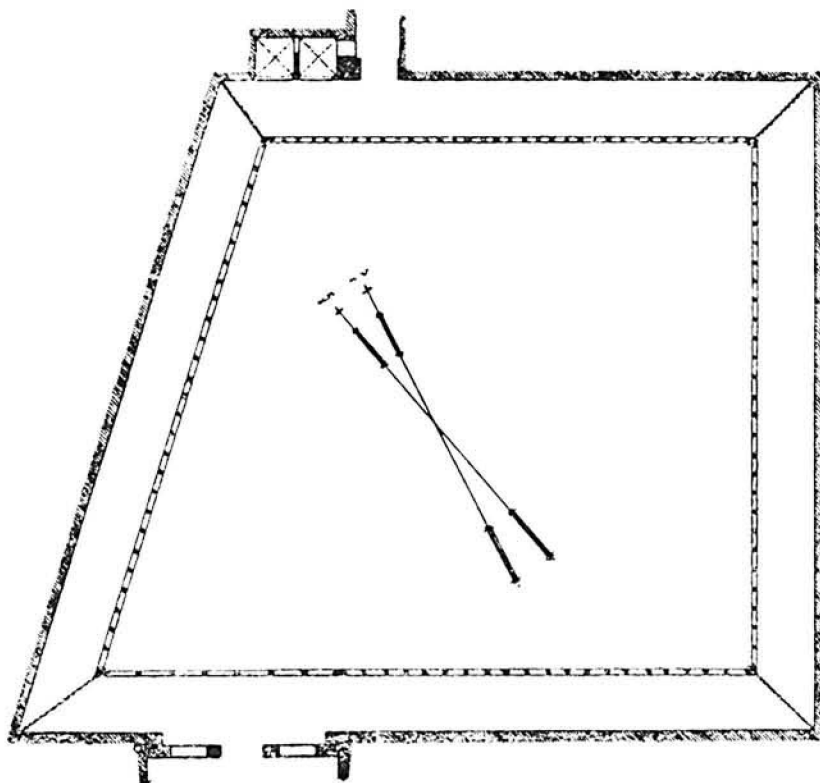
No podem pensar en res d'Itàlia. Cap de les característiques del gòtic italià, no són parangonables amb les del nostre gòtic arquitectural. Podem i devem admetre una influència italiana, prou marcada, en les nostres taules i pintures gòtiques, les quals eren transportables; en canvi—cal afirmar-ho rotundament—fou el nostre gòtic el que pesà, més tard, a Nàpols i Sicília, estil que és conegut allà amb el nom de «gust aragonès».

No acabam de veure tampoc que el nostre claustre de Sant Francesc obeeixi a les normes constructives dels claustres catalans de transició del romànic al gòtic. És clar que molts de detalls escultòrics, principalment els capitells, són de l'estil intermig al qual ens referim, però aquest fet no ha d'estranyar en un país com el nostre on, en aquella època, la vena escultòrica estava estronada per mor de la idiosincràsia musulmica dels operaris, que obligava als arquitectes a emprar, en els capitells de pedra, motius endarrerits, trets quasi tots de les finestres coronelles, ja d'importació catalana. Per contra—i això ens servirà per demostrar una altra cosa molt important—els nostres artífex musulmans eren tan aptes, es veu, pel treball de motlluració de la fusta—que cal no confondre amb el treball pròpiament escultòric—que els nostres arquitectes medievals no sols toleraven en llurs obres, sinó que conreaven sempre els sistemes d'aquesta escola moresca; i ara, que els obrers han perdut totes les grans aptituds ancestrals, seguim nosaltres, avui, fent amb la màquina el mateix motlluratge moresc.

Catalunya, naturalment, de feia molt de temps ja no tenia l'obrer mudèixar, sinó l'obrer de temperament romànic—si ens és permès de parlar així—, de manera que allà veiem com el motlluratge de la fusta, la mènsula, el cap del llenyam, l'emperllongat, etc., són sempre romànics; i no parlem de

l'aptitud per l'escultura en pedra, que és, en l'edat mitjana, la grandesa i la servitud de l'obrer català.

Conclusió d'això: que en el claustre de Sant Francesc, els enteixinats, l'estructura de les volades, les mènsules, els caps

Planta del claustre de Sant Francesc.

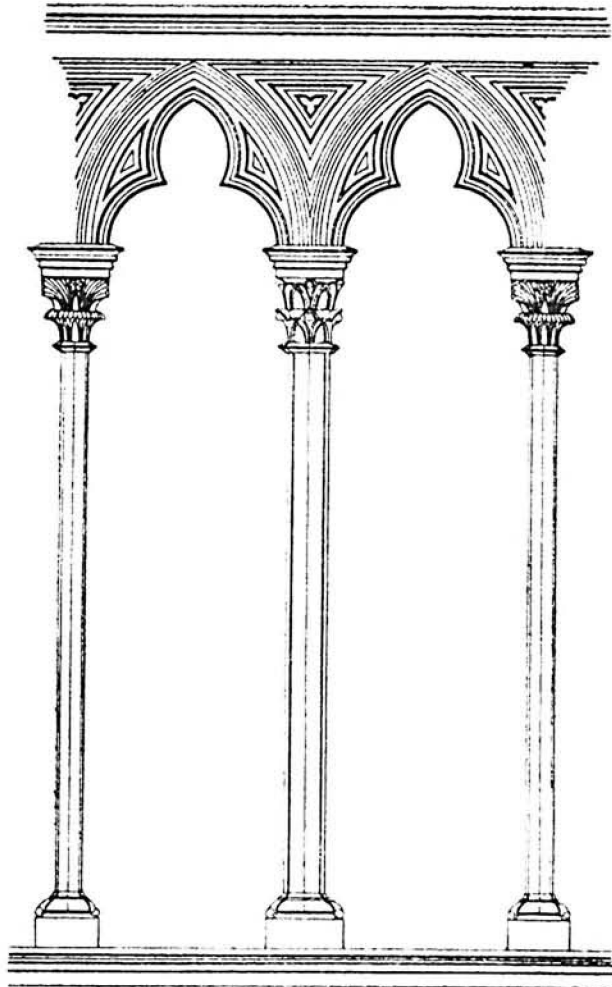
llavorats dels llenyams, és a dir, tot el treball de fusta és d'un encaix, d'unes característiques i d'una fesomia indubtablement aràbigues.

Si; tot el que volgueu; però el claustre de Sant Francesc no és aràbig; és gòtic, virginalment gòtic. És gòtic, no de transició al gòtic.

El "ritme" dels claustres catalans de transició, com el de Santa Maria de Junqueres (avui parròquia de la Concepció), com el de Montission i el del petit convent de Sant Francesc, com el de Santa Anna de Barcelona, no és el ritme deliciós del nostre claustre de Sant Francesc.

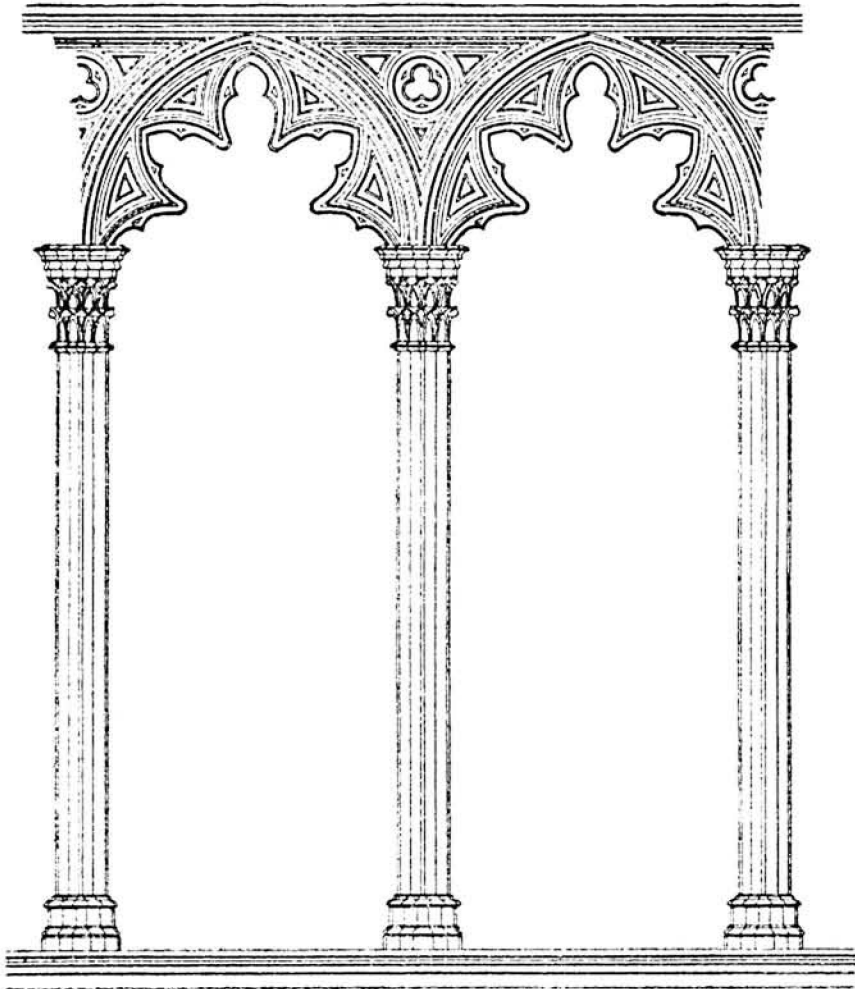
I menys pot relacionar-se amb el claustre de Pedralbes, que no començà a bastir-se fins passat l'any 1325.

No guarda tampoc el nostre claustre cap parentiu de composició amb els primitius claustres catalans de neta filiació gòtica, com els desapare-

Arqueria de l'ala de tramuntana. Principis del s. XIV.

Arqueria de les ales de llevant, migdia i ponent. Mitjans i darreries del s. XIV.

guts de Santa Caterina i del Convent del Carme de Barcelona, ni amb els que hem de suposar existien en els primitius con-

vents mallorquins de Santa Margarida extramurs i el de la plaça del Mercat de Palma ⁽¹⁾ perquè d'aquests no en resta ni una pedra en peu, i els vestigis que tenim actualment (Trinitat, de Miramar; claustre de novicis del mateix Sant Francesc, que avui usufructuen les monges del carrer del Moral) entenem que són bastant posteriors al gran claustre, de proporció lineal molt distinta i, àdhuc, de matís estilístic distint.

No volguem tampoc unir directament el claustre de Sant Francesc amb cap dels grans claustres típicament romànics, com el de Sant Cugat o el de la Catedral de Girona, que voler fer això seria el desbarat més gros del món. En aquests, els gruixos o l'expandit de les dovelles dels arcs sobrepassen el metre; aquí, en el nostre claustre de Sant Francesc, les columnetes tetraformes més primes arriben a estrènyer-se fins al deu centímetres de costat, i les de més gruix assoleixen solament catorze centímetres i mig de costat. Som ja a un altre tombant de l'art.

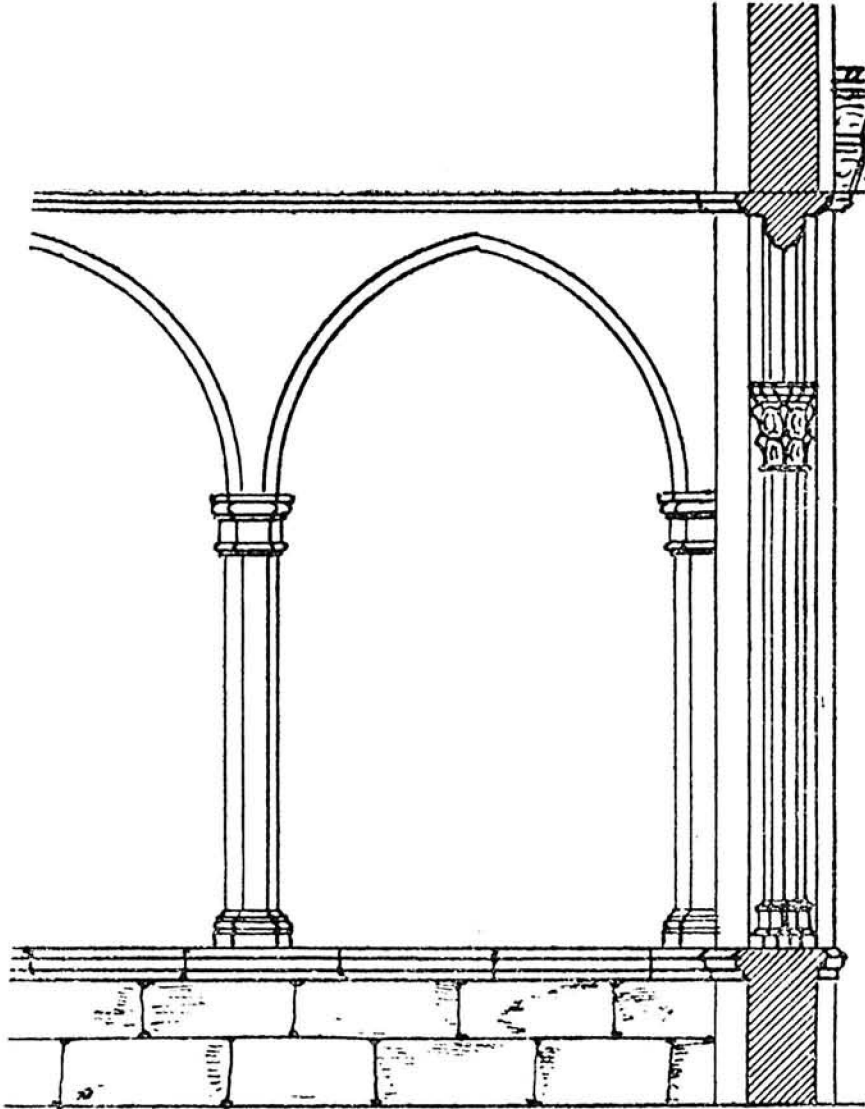
L'únic claustre gòtic català que té un ritme igual i una disposició general rigorosament anàloga al nostre, és el del monestir de Sant Domingo de Balaguer, l'antiga capital del comtat d'Urgell, avui sufragani de la província de Lleida. Però, tal claustre fou començat en 1350; doncs és el de Balaguer el que es construí prenguent per patró i estergint gairebé el famós claustre del temps de Jaume II de Mallorca.

Cap, tal vegada, la possibilitat que el nostre claustre sigui una obra original, totalment original, dels constructors mallorquins de principis del segle XIV? Ens referim, és clar, a l'ala antiga: la normal a l'església i adossada a les actuals sacristies, ja que les altres són posteriors, encara que filloles conseqüents de la primera.

Podria ésser, repetim, una "creació" d'un dels lapiscides de Jaume II, una composició personal d'un dels nostres mestres del trescents?

No ho creiem; no ho podem creure. Tots els mestres d'obres trescentistes—només exceptuem l'autor dels cossos baixos del campanar de la nostra catedral—eren procedents

(1) Vegis's: PIFERRER I QUADRADO, *Islas Baleares*, pàg. 795, nota (a).

Extrem de l'arqueria de l'ala de migdia. Principis del s. XVI.

directes, deixebles incondicionals de les escoles constructives catalanes. D'això no en tenim cap dubte. El mèrit dels nostres constructors no era l'ésser originals en la creació de les

formes, sinó en la manera de posar en valor les formes apreses en la font original.

El mateix Jaume II no era original en les bases de les seves iniciatives, ni en les seves normes de govern i ens repugna creure que pogués acceptar, en les obres que ell presidia, formes originals, sense antecedents, remots o immediats, dins l'escola racial catalana. El nostre rei tenia inculcat en el moll dels ossos el sentit de grandesa, cosa que no té res a veure amb l'originalitat, ni mai aquesta virtut ha estat superior a la virtut de la grandesa.

Així també ens permetem interpretar la psicologia dels seus constructors anònims dels quals parlem. No eren originals, però s'havien contagiats de tal manera del sentit de grandesa del rei llur, que allò que veien fer en petit a Catalunya, ho feien, sistemàticament, en gros, a Mallorca. Ho hem comprovat tants de pics en intenses caminades a través del mapa monumental de les nostres regions, que no necessitem de cap audàcia per afirmar-ho.

D'aital manera, quina obra monumental s'havia aixecat a Catalunya a l'època que situem nosaltres, cronològicament, el claustre de Sant Francesc?

Si; s'havia aixecat un monument de petites dimensions, però molt gran, a parer nostre, per la seva transcendència arquitectònica.

Des de 1291, s'aixecava dins la nau de l'església del monestir de Santes Creus, al costat de l'evangeli, el sepulcre de Pere el Gran, mort en 1285. En el túmul de dit sepulcre, recolzant damunt àgils columnetes d'un goticisme pur, disposades a manera de cibori, i coronat amb austers calats de pedra, hi veiem nosaltres l'antecedent directe, l'element de la composició de l'ala antiga del nostre claustre franciscà. El ritme de la separació de columnes és el mateix. L'altura del fust de les columnes és sensiblement el mateix. L'alternança d'una pilastra de més gruix amb una altra de gruix menor també es presenta gairebé idèntica en els dos monuments, amb el ben entès que en el mausoleu de Pere II, aquesta diferència de gruixos és lògica, perquè allà la pilastra angular ha de resistir més que la tija intermitja, mentre que en el nostre

és il·lògica, com és il·lògica dins una sèrie d'arcades iguals i amb càrrega uniformement repartida, l'alternança de doble columna amb columna senzilla, tan freqüent en molts de claustres romànics,

Aquest contrasentit, però, d'alternar les pilastres amb gruixos distints no desfà els nostres arguments. Només delata que la tècnica del qui copia o adapta és sempre inferior a la tècnica del qui crea; ara que, menys tècnica no vol dir menys sentiment artístic.

No volem allargar massa aquestes notes. Amb això que hem dit creiem que si no hem encertat en descifrar el que ens proposàvem, hem enumerat i comentat algunes de les excel·lències del nostre art.

Però cal lligar encara uns caps que han quedat a l'aire. Hem parlat abans del gòtic francès i hem parlat de certa confluència del gòtic amb l'estil aràbig.

Quan parlàvem del gòtic francès teniem el pensament fit en la creença que l'autor del mausoleu de Pere el Gran, que és un autor conegut (el mestre Bartomeu, que aleshores dirigia les obres de la catedral de Tarragona) no podia desmentir la gran influència francesa que transpira la seva obra immortal. No volem citar cap catedral francesa plasmada o a mig aixecar en aquell temps, perquè n'hauríem de citar massa, per tal d'asseverar semblant cosa.

De la mateixa composició del túmul de Pere el Gran deriva, creiem, el traçat de les claraboies obertes (que van de contrafort a contrafort) de quasi tots els claustres gòtics catalans coberts amb voltes de creueria pètries, començant pel mateix claustre de Santes Creus i seguint pels de Vic, Barcelona, el destroçat del nostre monestir de Sant Domingo de Palma, etc.

S'ha dit també que els calats alts del citat claustre de Santes Creus tenien una marcada influència del gòtic anglès; això, en tot cas, serà en el triangle de les ogives, molt posteriors i dirigits ja per un altre artista. El ritme o seriació de les tiges en el gòtic anglès, és encara més estret, és a dir, a base de menys separació de columnella a columnella, i major nombre de les mateixes.

En conclusió: desposseïu de contraforts un claustre gòtic català del ple del segle XIV; substituïu retroactivament les voltes per enteixinats; feu sortir la volada de fusta par damunt de les ogívoles i tendreu el primitiu claustre que ara es treu de l'estat de ruïna. Mireu si això és prou interessant.

Pertocant a la deformació del gòtic que es nota clarament en les dues ales del claustre que són paral·leles a l'església i en bona part de l'ala paral·lela a la primitiva que fins ara hem analitzat, deformació que creïem producte de vagues influències mudèixars, ens hem hagut de corregir a nosaltres mateixos a la menor dissecció que hem fet, *in situ*, del monument.

Aquestes dues ales complertes i l'altra incompleta, tenen les ogíves molt deformades, són d'un goticisme que en podríem dir antiacadèmic, si aquesta paraula fos aplicable als constructors de finals del XIV o principis del XV; però aquesta degeneració de l'ogiva no obeeix a cap pigmentació aràbiga, sinó a altres causes ben explicables.

L'arquitecte que continuà les galeries paral·leles a l'església als cinc, deu, quinze anys d'acabada la galeria vella, va ésser encara més atrevit que el primer, si bé emprant un atreviment molt raonable. Ell decidí col·locar totes les columnes iguals a les de major gruix de la galeria vella; això és, suprimí les columnetes primes: per tant les podia posar bastant més separades sense perdre resistència dins la totalitat.

No hi ha cap dubte que és així; a més, ell intensificava els efectes de lleugeresa en col·locar el tetralobulat en diagonal. Fins aquí, molt bé; però en arribar al capitell, és clar, s'ha de posar al mateix nivell dels altres capitells i el cordó que sosté la volada també ha de córrer al mateix nivell del cordó primitiu.

En resum, que l'ogiva "va sortir" excessivament rebaixada per haver distanciat el vèrtex dels arrancaments dels arquets i no poder elevar, per peu forçat de la construcció, el vèrtex superior del triangle. El fet és que l'artista seguí endavant sense preocupar-se, i augmentà la decoració central dels arcs amb noves traceries lobulades, i que si, tècnicament, la solució donada representa una decadència, emocionalment presta al conjunt una gràcia i una alegria captivadora.

Un punt que està per escatir és el de la procedència de la pedra dels fusts de les columnes. Ningú no ho ha esbrinat. Els fusts de la galeria vella, com els de les quatre columnetes que volten l'altar major de la Seu i les dues més petites que hi ha al davant de la càtedra del bisbe, semblen de formació numulítica, de les quals es troben jaciments a la falda de Santueri de Felanitx i, en gran abundància, a la província de Girona.

Nosaltres apuntem ara la possibilitat de què tal pedra pogués ésser portada també de Sicília, com ho fou la del mausoleu de Pere el Gran.

Si fós així, quina diferència de destí el de tals pedres! Les de Santes Creu porten prop de set segles d'humitats i penombres i una càrrega lleugeríssima. Les nostres, els porten de cremor de sol i càstig de pluges i una càrrega despietada.

Tot collabora, però, a una gran harmonia de conjunt. No desdiuen aquells arcs més joves de ponent ni aquelles galeries altes afegides als segles XVI i XVII, ni destorba massa aquella miserable aula de Gramàtica que ja catalogariem dins el XVIII.

Només desdiu, mirant del fons cap enfora, la fatídica mansarda del "Monte - Pio", que ja no sabríem catalogar.

PLANS DE J ALOMAR
Arqt. •

GUILLEM FORTEZA
Arqt. e

Militars, Generosos, Ciutadans i Prohoms de Mallorca amb honors de Cavallers de l'any 1362

CIUTAT

Parrochia de Sant Michel

Lo Governador general del Regne de Mallorca.

Als amats los dauyl anomenats de la parrochia de Sant Michel saluts e dilecció. Com nos ensems ab los honorats jurats e ordonadors de la guerra la qual lo Rey de Castella injustament e maluada e contra tota justícia ha moguda e de fet comensada contra lo molt alt senyor Rey Daragó e sos sotsmesos en deffensió e tulció del Regna de Mallorches, halam ordonat que tots aquells que a coneguda nostra pusquen tenir cauyl o rossí halen tenir e mantenir aquell. E con nos hayam conagut que en tot los altres podets aquell tenir e mantenir. Empersò a uos e cascun de vos deim e manam que dassi a la festa de Sant Martí primer vinent halats comprat e haut en poder vostre 1 cauyl o rossí sufficient e aquell daquí auant tinguats e mantingats aytant con los dits jurats e ordenadors de la guerra coneixen, sots pena de l. lls. de reyls de Mallorches menuts de les quals sens tota disminució haurà la maytat lo senyor Rey e l'altra maytat lo mur de la ciutat. Dat. Maloricis nona die mensis augusti Anno a natlultate Domini M.º CCC.º lx secundo.

Fuit missa sigillo.

Pere Torreylla caualler.
Johan Abrí de na Pereta.
Ramon Satorra.
Arnau Santaclía caualler.
Berenguer Dolms cauayler.
Bernat de Pertegàs.
Jacme Siru moliner.
Bernat Togores.
Dalmau Santa Cilla.

Nicholau Serola ortolà.
Pere de Cases.
Bernat Busquet.
Arnau de Sant Martí.
Felip Comes.
Pere Dalmau.
Pere Satorras.
Barthomeu Vaguaro tauarner.

Parrochia de Santa Eulalia

Pere Triés saul en dret.	Gullem de Lagoatera.
Berenguer Doscha saul en dret.	Francesch Desportell.
Francesch Serdó de Cohanegra.	Johan de Sitges.
Andreu de Sant Just.	Johanet Ombert.
Gullem Pont.	Barthomeu Martí.
Mestre Bonanat Julià.	Johan Sacosta.
Mossèn Pere Homs.	Bernat Safont.
Mossèn Lodrigo Sant Martí.	Francesch Ombert.
Johan de Mora.	Berenguer de Galfana.
Bernat Doms.	Pere Martí.
Mossèn Ramon Dager.	Ramon Adarró.
Pere Sala.	Francesch Sacosta.
Lorongó de Mari.	Gullem Durban.
Arnau Doms.	Farrando Valentí.
Berenguer de Sant Johan.	Lois Ombert.
Johan de Sant Johan.	Arnau Loplà e son pare.
Anthoni de Galiana.	Pons Auinyó.
Pere de Loblà.	Barthomeu Seseres.
Arnau Serdó.	Pere Deulouol.
Jacme de Buadella.	Bernat Matheu.
Ramon de Berga.	Pere Mulet notari.
Pons PP. saul en dret.	Gullem Sunyer.
Pere Peretó.	Los hereus den Francesc Gonerés.
Guilo de Sant Just.	Pere Masó notari
Gullem Valentí.	Gullem Torrauidal.
Valentí Valentí.	Pere Canet.
Gullem Rubert.	Pons Stalella.
Bernat SAGRANADA.	Bernat Moscaroles.
Bernat Porter.	Ramon Sauerdera dalacant.
Lo fill den Guillem de Termens.	En Darder ostaler.
Johan SAGRANADA.	Johan Abri.
Domingo Bertran.	Pere Tornamira.
Barthomeu de Basors.	Simon Desbrull.
Pere Pont.	En Berdines genre den Honis.
Pere Vanrell.	Jofre Dordis.
Julià de Puig moliner.	Ramon Canut notari.
Jordi de Sales.	Johan Tagamanent.
Pere de Montsó.	Bernat Martí penyèr.
Ramon Sant Martí.	Jacme Boyeres payer.
Arnau de Roax.	Michel Dansoll forner.
Romeu Safont.	Barthomeu Saroutra ferrer.
Gullem Casadauayl.	Arnau Granote moliner.
Gullem de Sant Johan.	

Parrochia Sancti Nicholai

Berenguer Robert.	Bernat des Clapés.
Jordi Brondo.	Bernat de Brossa.
Macià Prota.	Johan Pugues.
Bernat Des cos.	Nicholau Roblo.
Blascho de Montagut.	Lo hereu den Bernat Febrer.
Johan Valenti.	ii fils den Nuno Onís.
Johan Brondo.	Johan des Portell.
Bonanat Massanet.	Johanet Caulellas.
Bernat Brondo.	Pere Pellisser.
Mestre Francis metge.	Bernat des Portell.
Poli Brondo.	Vicens Godaret cap de guayta.
Romeu Sula.	Mestre Pere Sa flor.
Michel Aluet carnisser.	Bernat Valenti.
Domingo Massó carnisser.	Barthomeu sa Coma.
Jacme Saquintana.	Francesch de Termens.
Johan de Mixo.	Domingo Lull.
Berenguer Des Camps espaciaire.	Nicholau Bennasser.
Pere Sant Martí.	Nicholau Fulla per la dona den
Jacme del Scot.	Sanxo Sanxis.
Berenguer Tagamanent.	Jacme Lodrigo.
Nicholi de Dameto.	H. Gaffre.
Albertí de Dameto.	Guillem de Pachs.
Felip de Guinso.	Simó Br.
Gaubert Ros.	Francesch de Termens.
Pere Rauell.	Anthoni sa Roca.
Bernat de Berga.	

Parrochia Sancti Jacobi

Nicholau Ballaro.	Barthomeu Sala.
Pere Dabuyar tintorer.	Pere Dacbones.
Pere Sasocha batifulla.	Pons sa Coma.
Simon des Valer.	Jaume Pontiró.
Arnau Des mas.	Bernat Martí mercader.
Guillemó Togores.	Pere Marthí del sepulcre.
Ramon Safortesa.	Pere Safortesa.
Anthoni Morxat tintorer.	Simon Bruguera.
Bernat de Salabesch.	Pere Sauarrera.
Francesch de Comelles.	Huguet Rog.
Johan Torrabadal.	Huguet Borrassà.
Francesch des Bruy.	Guillem Borrassà.
Francesch Sacanal.	Pere sa Carrera saui en dret.
Pere Rossinyol.	Pere Serra de Sant Jacme.

I Huguet Serra.	Guillem Serra.
Jacme de Vadanyans.	Pere Net.
Jacme Darbones.	Jacme Serra.
Guillem Miró.	Galseran des Valer.
Pere Guillem Soriu.	Pere Despuig mercader.
Jacme Gillem Soriu.	Johan Cortes.
Francesch Miró.	Berenguer Carlo.
Johan Cosar.	Romeu Rígoif.
Berenguer Tornamira.	Felip Michel.
Miscer Guillem Garau.	Pere Sabater.
Jacme Desmas.	Arnau Net fil de Pere Net.
Filip Bertran.	Berenguer Vida mercader.
Nicholau Garau.	

Parrochia de Sancta Cruce

Francesch Des pi.	Bernat des Jouals.
Jacme de Cunyelles.	Thomàs Serra.
Anthoni de Cunyelles.	Johan Uiuot.
Bernat Serdà.	Johan des Lado.
Bernat Tornamira.	Guillem Peroll.
Berenguer Sunyer.	Johan Coha.
Francesch Assoliu.	Pons des Camps.
Francesch Boxó.	Nicholau Noguera.
Berenguer Baruteil.	Anthoni ses Esgleyes.
Guillem Moragues.	Johan Tarragona.
Gregori Salambe.	Anthoni des Bruy.
Andreu Alegre.	Johan Sauila.
Jacme Bulla.	Lorens Dolset.
Arnau Serra fill de Thomàs Serra.	Pere Corretger.
Francesch Bartada.	Guillem Pont.
Guillem Marcer.	Guillem de Mirayes.
Guillem Vida.	Bernat Vagues.
Pere Visser.	Pere de Termens.
Andreu Sescala.	Guillem Moger.
Pere Serra.	Guillem Despuig.
Pere Gill.	Arnau Burgues.
Pere Ramon de Fontanes.	Pere Serra mator de dies.
Ramon Burgues.	Bernat Despi.
Pere Sauila.	Lorens Sagarriga.

PART FORANA

Als amats vniuers e sengles batles de la illa de Mallorches fora la ciutat constituits als quals les presents peruendran o altres lochtinets, saluts e dileccions. Com nos ensemps ab los honorables jurats e ordenadors de la present guerra de Castella en defensió e tuició del Regne de Mallorches haian ordonat que tots aquells que a coneguda nostra pusquen tenir cauayl o rossí haian aquell tenir e mantenir, en tro nos haian conegut que alsunes persones dels vostros batlius podan aquell tenir e mantenir. E per aquesta rahó tramatem aquells letra nostra manant que dassi a la festa de Sant Martí primer vinent haian comprat e heitat en poder lur l rossí o cauayl sufficient e aquell tenguen e mantenguen aytant con los dits jurats e ordenadors de la guerra conelixeran, sots pena de l lls. de reyls de Mallorches manuts; de los quals sens diminució haurà la meytat lo senyor Rey e laltre meytat lo mur de la ciutat, segons que en la dita letra la qual vos deu presentar lo portador, de les persones largament veurets contenir. Empersò diem vos e us manam espresament enquontinent vistes les presents tota triga remoguda presentets les dites lettres a les dites persones en les dites lettres contengudes, manant aquelles e a cascua de aquelles que passada la dita festa de Sant Martí no gosen caualcar en mul ni mula si doncs no tenen cauayl o rossí sufficient, sots pena de perdra lo mul o mula en que caualcaran sens tota mercè, e no res meyns; fets crida cascun en vostre batliu publicament que nengu hom ne nenguna persona que qualque condició o stament sia ne gos a caualcar ninguna egua sinó de cauayl o de rossí, sots pena de xxv lls. e de perdra le egua, dels quals bans haurà lo terç lo Rey, el terç lo denunciador e lo terç lo mur de la ciutat, la qual presentació, manament e crida fetes encontinent daquellas fasau metra en lo libre de vostra cort per tal que si aquells no compliran lo nostra manament quels puscan pòrir segons que trobaran de justícia e de raó esser faedor. Dat. Majoricis xx die mensis augusti Anno anatiultate Domini M.°CCC°lx secundo. Fuit missa sigillo.

Valldemossa

Lo Governador general del Regne de Malorques.

Pels amats los deuyal nomenats de la parroquia de Uayldamusa saluts e dilecció. Con nos ensemps ab los amats jurats e hordonadors de la present guerra, la qual lo Rey de Castella injustament e contre tota justícia a moguda e da fet comensada contre lo molt alt senyer Rey Daragó e sos sotsmesos e defenció e tuició del Regne de Mallorca aia ordonat que tots aqueyls que a coneguda nostra pusquen tanir canayll o rossí agen tanir e mantanir aquell, e con nos aiam conagut que entre los altres podets aqueill tanir e mantanir,

empersò a uos e a cascun de uos delm e manam que dasí a la festa de Sent Martí primer vinent alats comprat e ahut en poder vostra 1 cauayl o rosí sufficient e aquel tingats e mantengats aytant con los dits jurats e hordona-dors de la guerra conelxan, sots pena de L ll. de Reyals de Mallorques manuts, de les quals sens tota disminució aurà la meytat lo Senyer e laltre maytat lo mur de la ciutat. Dat. Maioricis xvj die mensis augusti anno a natiuitate Do-mini M.ºCCCºlxº secundo. Los noms de les dites persones son aquests quis saguexan.

Guillem de Frexa.
Barthomeu Dayà.
Johan Tarragona.
Gullemó Durban.
Pere Feltu.

Pere Bujol.
Bernat Ferrer.
Barthomeu de Mas.
Jacme Massot.

Item alia littera a Manacor

Primerament Bernat Rosel.
Francesch Moix.
Nicholau Truyol.
Pere Ballester.
Jacme Girart.
Guillemo Joan
Anthoni Santsaloni.
Saluat Sureda.
Johan de Seua lo prom.
Saluador.
Bernat March.
Anthoni Sttges.

Michel Ribera.
Bernat Domange.
Guillem Casselles.
Berenguer Cifre.
Barthomeu Morey.
Pere Andreu.
Gullemó Mora.
Saluat Comes.
Barthomeu Santsaloni.
Johan de Seua lo jove.
Saluat Virgili.
Pericó Fabregues.

Castalig

Gullem Roscs.
Bernat Ripoll.
Pons Tría.
Gullem Fabregat.
Pere Oliver.
Johan Pujol.

Pere Company.
La dona den Tortosa.
La dona den Matheu Michel.
Michel Delua.
Bernat Burguet.

Muro

Nicholau Soldeuila
Feltu Mulet.
Jacme Carrera.
Matheu Barthomeu.

Pere Ferrer.
Ramon Carrera.
Simon Carrera.
Jacme Frigola.

Jacme Vidal.
 Pons Ramis.
 Barthomeu Albartí.
 Bernat Poquet.
 Guillemó Vidal.
 Jacme Serdà.
 Falquet Sabater.

Guillem Dols.
 Guillemo Gual.
 Francesch Font.
 Lo hereu den Gastó.
 Guillemó Morey lo joue.
 En Morey de plassa.
 Johan Mir.

Bunyola

Guillem Palou.
 Jacme Montaner.
 Bernat Moragues.
 Pere Vaquer.
 Pons de Ripoll lo dauayl.
 Anthoni Riuolses.
 Pere Saulla.

Francesch Gotart.
 La hereua den Pere Dalmau.
 Bernat Vaquer.
 Anthoni Amar.
 Guillem Blanch.
 Matheu Canyellas.

Santa Margarida de Muro

Pere Dols.
 Jacme Garriga.
 Pons Gil.
 Pere Lorens.
 Pere Albartí.
 Francesch Matamala.
 Pere Fornari.
 Pere de Femenia.
 Pere Perpenyà.

Guillem Stalrich.
 Jacme Barceló.
 Matheu Font.
 Francesc Font.
 Johan Pastor.
 Jacme Figuera.
 Anthoni Serdà.
 Bernat Calafat.

Scorcha

Bernat Malfarit.
 Guillem Biscarra.

Pere Colon.
 Pere Cifre.

Caluià

Johan Buadella.
 Pere Pons.

Pere Doms.

Sineu

Lorens Mayrata.
 Jacme Padro.
 Ramon Gaya, notari.

Arnau Massanet.
 Pere Rouira, notari.
 Guillem Bonet.

Guillem Macià.	Guillem Rabassa.
Pere Balaguer.	Nicholau Garau.
Guillem Macià lo maior.	Bernat Rabassa.
Bernat Clara.	Ramon Mulet.
Guillem Guitart.	Pere Mayrata.
Arnau Padro.	Matheu Vaylfogó.
Arnau de Mirayes.	Pere Costa.

Andraig

Guillem Prouensal.	Guillemó Palmer.
Pere Foxes.	Bernat Benet.
Bernat Foxes de la font.	Guillemó Ansayat.
Bernat Baltasar.	Guillemó Sant Just.
Pere Sariol.	

Polensa

Guillem Vaquer.	Steua Thomàs.
Barthomeu Lobera.	Martí Sa riba.
Berenguer Morgat.	Pere Mellà, notari.
Johan Aragonès.	Matheu Strany.
Pere Mari	Pere Porquer de Beni cruxent.
Guillem Auli.	Francesch Lobera.
Fel·lu Peliser.	Anthoni Vidal.
Guillemó Tió.	Anthoni Morgat.
Fel·lp Pera.	Pere Serdà de Pedruxella.
Bernat Perpinyà.	Pere Totxa.

Alaró

Pere Sallent.	Guillemó Pons.
Jacme Sallent.	Guillemó Rosselló.
Ferrior Pi.	Arsis Domenech.
Arnau Joan.	Guillemó Ta. (Tría?).
Guillem Guayta.	Pere Cantarelles.
Romeu Serdà.	Pere Cantarelles fill den Bartho-
Pere Seruera.	meu Cantarelles.
Guillem Pons de S'Alquetzena.	

Porreres

Berenguer Mesquida.	Guillem Riera.
Pons de Vich.	Johan Gornal.
Barthomeu Riera.	Jacme Trobat.

Nadal Duran.
 Jollà Feltu.
 Pere Orell.
 Bernat Orell.
 Pere Vayls.
 Thomàs Castelló.

Jacme Riera.
 Anthoni Riera.
 Agost Bonet.
 Guillemo Morlà.
 Pere Net, ciutadà.

Montuiri

Arnau Ruuira.
 Arnau Palicer.
 Guillem Matas.
 Johan Gustírot.
 Guillem Romana.

Pere Serra.
 Bernat Romana.
 Guillem Muntanyans.
 Francesch Gonyales.
 Barthomeu Ribes.

Marratxi

Guillem Basset.
 Johan des Pug.

Anthoni Rinoles.

Sant Johan de Sineu

Thomàs Marcer.
 Ramon Nicholau.
 En Deuslouol.
 Pere Bausà.

Pere Gilabert.
 Pere Perpinyà.
 Bernat de Berga.
 Guillem Moscaroles.

Pulgpunyent

Johan Sarralta.
 Bernat Perpinyà.
 Jacme Basset.

Pere Ferrer.
 Guillem Castanyer.

Soller

Francesch Vilalonga.
 Pere Masblanch.
 Jacme Masnou.
 Lorens Pellser.
 Pere Steva.

Berenguer Verdera.
 Ramon Moscaroles.
 Pere Pereto, mercader.
 Berenguer Dolgues.
 Bernat Steva.

Arta

Jacme Romeu.
 Jacme Víues.

Barthomeu des Puig.
 Pere Jordà.

Johan Far.
 Johan des Colomers.
 Jacme d'Orpf.
 Gabriel Blanquer.
 Matheu d'Orpf.
 N'Agulló.
 Gil des Colomers.
 Pere Campos.

Jacme Ferrer.
 Michel Melts.
 Saluador Caselles.
 Johan Guiscafré.
 Guillem Borgony.
 Julià Ferrer.
 Pere des Colomers.

Luch maior

Francesch Pelegrí.
 Jacme Garau.
 Barthomeu Pastor.
 Jacme de Pug darós.
 Berenguer de Pug darós.
 Anthoni Cardell.
 Bernat Julià.
 Pere Mar rog.
 Guerau Bramona.
 Arnau Pug darós.
 Jacme Pastor.
 Francesch Rog.
 Jacme Quintana.
 Pere Fuster.
 Jacme Vidal.
 Pere Francesch de Molla.
 Jordi Lobet.
 Bernat Lobet.
 Arnau Catany.
 Jacme Sala.
 Guillem Dolgues.
 Pere Picornell.

Guillem Pons.
 Nadal Abran.
 Maymó Julià.
 Jacme Thomàs.
 Francesch Thomàs.
 Mascaros Salom.
 Pere Prunes.
 Arnau Verdera.
 Jacme Verdera.
 Anthoni Julià.
 Ramon de Bats.
 Michel Thomàs, notari.
 Guillem Feliu.
 Pere Company.
 Jacme Saperà.
 Bernat Martorell.
 Romeu Catany.
 Pere de Montblanch.
 Pere Agost.
 Pere Routra.
 Anthoni Sala.
 Francesch Cardell.

Inca

Thomàs Malferit.
 Barthomeu Formiguera.
 En Busquet.
 Lo hereu den Johan Malferit.
 Ramon des Bruyl.
 Pere Raboll.
 Arnau des Pont.
 Johan Fuster.
 Bernat Palou.

Simon Pereyó.
 Lo hereu de na Pug.
 Lo hereu del ralfal Garces.
 Pere Bordil de la Alqueria.
 Pere Torrella hereu den Ramon
 Duran.
 Pons Reball.
 Arnau Mir
 Matheu Duran.

Romeu Cifre
 Juan Ferrer.
 Arnau Figuera.
 Arnau Caldentey.
 Guillem Malferit.
 En Gombare.
 En Pi...
 Pons Febrer.
 Guillem March.
 En Monsarrat.
 Michel Bennasser.
 Jacme Martí.
 Pere Rubert.
 Bonanat Marimon.
 Lorens Bertran.
 Bernat Claret.
 Jacme Lop.
 Arnau Dalos, notari.
 Arnau Borràs, notari.
 Barthomeu Alemany, notari.
 Jacme Lobet.
 Bernat Sant Martí.

Guillem Lobra.
 Pere Riboll.
 Salvador Vives.
 Francesch i 'art, notari.
 Pere Martí
 Arnau Staràs e son fill.
 Guillem Bordils.
 Pere Bordils.
 Thomàs Ferrer.
 Jacme Planes.
 Pere Bertran.
 Arnau Orslar.
 Guillem Pulol.
 Lo hereu de na Bossa.
 Guillem Tartre.
 Lo hereu den Guillem Figuera.
 Arnau Moragues.
 Guillem Font.
 Guillem Carreres.
 Nadal Serdà e son fill.
 Jacme Bellvey, notari.

Huyalfas

Carlo Fornari.
 Francesch Crespí.
 Francesch Blanch.
 Arnau Gibert.
 Bernat Bennasser.
 Pere Sant Andreu.

Francesch Moger.
 Martí Mir.
 Guillem Bennasser.
 Bernat Andreu.
 Jacme Loret.

Falanig

Berenguer Font.
 Jacme Sabet.
 Francesch Sabet.
 Bernat Juny.
 Bonanat Olluer.
 Guillem Padrina.
 Guillemó Sabet.
 Guillem Pi.
 Monay Pi.
 Berenguer Michel.
 Guillemó Jordi.

Bonanat Bordoy.
 Barthomeu Bordoy.
 Guillemó Bordoy.
 Guillem Mas.
 Anthoni Laneres.
 Ramon Julià.
 Jacme Manressa.
 Bernat Valent.
 Barthomeu Catany.
 Michel Soler.

Sporles

Jacme Suau.	Guillemó March.
Guillem Toreyó.	Guillen Ribes.
Pere Tauler.	Ramon Ribes son fill de madona
Nicholau Tauler.	Burguesa.
Barthomeu Valentí.	

Petra

Bernat Rigolf.	Bernat Rigolf.
Pere Pelicer.	Anthoni Soler.
Johan Nauata.	Barthomeu Soler.
Johan Pelicer.	Guillemó de Sant Just.
Guillemó Fabregues.	

Sanselles

Arnau Febrer de Costig.	Guillem Ferragut.
Guillem Borràs de Benfall.	En Carrio de Beniaflo.
Anthoni Vidal.	Arnau Guitart.
Pere Lorens.	Bernat Armengol.
Pere Fiyol de Beniall.	Francesch Guers.
Guillem Sabater.	Pons Ermengol.
Pere Fiyol de Morayo.	Jacme Arrom.

Santa Maria des camí

Francesch Aymerich.	Jacme Rocha.
Guillem Aymerich.	Arnau Babalont.
Ramon Serdà.	

Campos

Anthoni Vayls.	Berenguer Cortal.
Pere Viues.	Los hereus den Ramon Mas.
Pere Uguet.	Simon Vanrell.
Matheu Ballester.	Arnau Canyelles.
Anthoni Johan.	Guillem Fuyana.
Lorens Sala.	Pere Vanrell.
Simó Ladó.	Pere Bruguera.
Arnau Ladó.	Barthomeu Vanrell.
Domingo Ballester.	Pericò Nassart.
Jacme Jullà.	Bernat Mas.
Bernat Massot.	Bernat Nicholau.

Julia Bruguera.
 Anthoni Miró.
 Pere Puñol.
 Jordi Ferrer.
 Lorens Andreu.

Berenguer Viues.
 Lo hereu den Guillem Ladó.
 Jacme Abram.
 Francesch Sala.
 Guillem Tayades.

Fuit missa littera bafulo dicte parrochie de Campos die xij septembris vt
 faciat simile mandatum contentum in suppresscrita littera.

Selua

Pere Sastre.
 Guillem Solor.
 Pere Feltu, preuera.
 Pere Fuster.
 Bernat Morell.
 Pericó Genouès.
 Pere Genouès.
 Berenguer Pont.

Guillem Metge.
 Pere Carlar.
 Gil de Susau.
 Francesch Coch.
 Arnau Morro.
 Matheu Thomàs.
 Pere Pont.
 Galsaran Malferit.

Santany

Bernat Patró.
 La dona muller den Arnau Gros.
 Anthoni Bramona.
 Berenguer Bramona.
 Barthomeu Arnau.
 Pere Bonet.
 Romeu Fuyana.
 Matheu de Mas.
 Jacme Bonet e Guillemó Bonet
 frares.

Anthoni Rigo.
 Romeu Rigo.
 Los hereus den Guillemó de Mas.
 Matheu Laneres.
 Romeu Laneres.
 Romeu Sala.
 Barthomeu Goschs.
 Pere Sicasch.
 Lo Rector.

Aicudia

Pere Bach.
 Pere Manresa.
 Guillemó Bertran.
 Guillemó Viastort.
 Anthoni Vacarisses.
 Johan Febrer.
 Pere Albartí.

Guillem Balaguer.
 Pere Domenech.
 Perpinyà Bauló.
 Francesch Axartell.
 Lo Rector.
 Guillem Pelegrí.
 Berenguer Sariera.

ARX. HIST. DE MALLORCA. — *Lib. de Lletres Comunes de 1362,*
 n.º 26.

JOSEP RAMIS D'AYREFLOR I SUREDA

INDICE

de algunos papeles referentes a Baleares que se conservan en la Biblioteca de la Academia de la Historia y Biblioteca del Museo Naval de Madrid, Archivo de la Corona de Aragón de Barcelona y Archivo General Central de Alcalá de Henares

BIBLIOTECA DE LA ACADEMIA DE LA HISTORIA

Mallorca

Anales de la Isla y Reyno de Mallorca: dispuestos por la chronología de los años por D. Guillermo Tarrasa, Presbítero y Paborde de la Santa Iglesia Cathedral de Mallorca. Año 1775.

8 tomos en 4.º. Copia que perteneció a don Juan Perez Villamil.

Noticias históricas de Mallorca.

2 tomos en 4.º. Copia sacada por don Antonio Fernández de Córdoba, Fiscal de la Real Audiencia de Mallorca.

Contiene:

Tomo I.—Estado de la Isla de Mallorca; división general de este reino; división general de la isla; tratado de los pesos y medidas de Mallorca; tratado de aguas; disertación histórica sobre las antiguas sinagogas de judíos de Palma; memoria sobre la prohibición de adquirir los eclesiásticos bienes raíces y origen de la amortización; reales disposiciones sobre diezmos de ganados de los años 1283, 1285 y 1319.

Tomo II.—Gobierno político de este reino desde su última general con-

quista; vidas de los grandes maestros, cardenales, arzobispos y obispos naturales de Mallorca; extracto de los *Comentarios* de la guerra de sucesión que escribió el marqués de San Felipe; extracto de la historia de Bernardo Desclot: relación de la venida a Mallorca del Emperador Carlos V: rezo antiguo del B. Ramón Lull, certificación de la antigüedad de su culto: concordias de la nobleza mallorquina del año 1522: privilegio del rey don Pedro a favor de los notarios; catálogo de los documentos relativos a Mallorca que existen en el archivo de Perpignan; fundación de la Capilla real de Santa Ana; privilegio de concesión del escudo de armas de la ciudad de Palma; privilegio de 1657 sobre atribuciones de los jurados; concordia del rey D. Jaime I con los barones que vinieron a la conquista; otra del mismo soberano con la religión de San Juan; venta que hizo el Sacrista de Gerona a favor del obispo de Mallorca de los bienes que tenía en esta isla.

Apendice y extracto de los mas particulares acaecimientos que hoy se registran en la primera parte de los que se dicen Anales de Terrasa, desde 1700 hasta 1746 inclusive, pues aunque su original contenia todo suceso desta parte del siglo XVIII, y a su transumpto no abrazaba serie de ocurrencias del gobierno intruso, sepultadas sin duda por quienes tubiesen interés en borrar su poco favorables memorias, por D. Antonio Fernandez de Cordoba, Fiscal de la Real Audiencia de Palma. Año 1786.

En 4.º. Orig y firmado. —Estante 27. — n.º 83.

Breve compendio de las cosas mas notables del Reyno de Mallorca para noticia de los extrangeros, y que sirve como de Introducción a la Historia natural del mismo Reyno. Su autor D. Buenaventura Serra y Ferragut, Maestro en artes, Dr. y ex-catedrático de Cánones en la Universidad Luliana, y Chronista General de dicho Reyno. En Mallorca. Año 1771.

Copia En 4 º, de 28+ págs.

Dice Bover ser «obrita curiosa, rica en interesantes noticias y muy digna de la prensa. Va dedicada a la Inmacuiada Concepción. Después de un erudito prólogo en que trata del origen del nombre que tuvieron antiguamente estas islas, tocando sobre esta materia algunas especies muy importantes que no conoció Binimelis; y después de corregir varias faltas cometidas por escritores que hablan de las Baleares, dá noticia de los autores que elogían las mismas. Dividese la obra en los capítulos siguientes:

I. Hechos ilustres en armas.—II. Christiandad y religión.—III. Ciencias y artes.—IV. Otras artes, ciencias y profesiones.—V. Unlversidad, imprenta, bibliotecas.—VI. Leyes patrias y gobierno.—VII. Cuerpo de nobleza —VIII.

Estado antiguo y primitivo de Mallorca.—IX. Lengua particular.—X. Estado moderno.—XI. Fertilidad y frutos de que abunda.—XII. Disposición, variedad y hermosura del terreno de esta isla.—XIII. Fuentes y aguas medicinales.—XIV. Ciudad principal, villas y lugares.—XV. Gobierno civil y político del Reino.—XVI. Gobierno eclesiástico.—XVII. Colegios y gremios, fábricas, tejidos, etc.—XVIII. Término de la ciudad.—XIX. Villas y lugares del Reino.

Flora Baleárica sive Icones stirpium et plantarum que in solo Majoricensi sponte nascuntur vel aliunde allata concrecunt. Autore D. Bonaventura Serra et Ferragut, Philosophie et juris utriusque Doctore in Lulliana Universitate canonici juris ex Cathedrático, ac totius Majoricarum Regni Chonographo. Palme Majoricarum. Anno Dni. MDCCLXV.

Autógrafa. 184 hoj. Con láminas de plantas.

En el prólogo dá noticia de los botánicos que hasta entonces habían estudiado la vegetación en España y las Baleares citando entre ellos a Brotat, Salas, Fortuny y al inglés Cleghorn.

Curiosidades que se encuentran en el Reyno de Mallorca concernientes a su historia natural, por D. Cristóbal Vilella.

En 4.º 30 hoj. Original.—Est. 183

Dice Bover que tal vez sea este manuscrito *la dilatada carta de D. Cristóbal Vilella sobre historia natural*, que cita el historiadador Vargas Ponce en sus *Descripciones de las islas Pityusas y Baleares*, pág. 111. Trata en ella muy prolijamente del sistema geológico de nuestro archipiélago; de los peces, mariscos y moluscos; de las aves, cuadrúpedos e insectos; de los árboles, arbustos y plantas; de las fuentes, enumerando las particularidades de sus aguas; de los fósiles y minerales, indicando los puntos donde se encuentran y de los cereales, aceites, vinos y otros productos agrícolas de Mallorca.

Historia del Colegio de San Martín de la Compañia de Jesús en Palma de Mallorca.

Comprende hasta el año 1760. Fol. Est. 10. n.º 49.

Cabrera

Propuesta para poblar el islote de Cabrera.

3 hoj. útiles. 4.º Letra de fines del s. XVIII.

La 1.ª hoj. dice: *Para la Rl. Academia. Plan del Islote de Cabrera p.ª poblarla.*

Varios de Historia, t. III fol. 286 — Est. 27.º — gr.ª 5.ª E. — n.º 136.

Su autor es don Tomás de Villajuana dueño de la isla de Cabrera el que teniendo en cuenta que las embarcaciones moras se ocultaban en sus calas para ejercer la piratería propuso al Consejo poblarla de colonos útiles, en determinadas condiciones.

Menorca

Sinopsis de las antigüedades, gobierno, privilegios y monumentos de la isla de Menorca desde su primera población, según historial y documentos corroborados con noticias modernas positivas, en compilación encargada al Dr. Juan Font, actual Fiscal del Real Patrimonio de dicha Isla.

En 4.º. — Est. 21. — n.º 87.

Don Antonio Fernandez de Cordoba, Fiscal de la Real Audiencia de Mallorca, lo remitió a la Academia en 1785.

Ibiza

Sobre la documentación referente a esta isla vease el artículo: *Papeles relativos a las islas de Ibiza y Cabrera que se conservan en la Biblioteca de la Real Academia de la Historia* que publiqué en este *Bollettí*, 1923, pág. 526 y 527.

BIBLIOTECA DEL MUSEO NAVAL

Documentos de la colección Vargas Ponce

1739, 21 mar.—Copia de una R. O. sobre una presa de moros que hicieron cuatro javeques corsarios ibicencos.

Tomo XXXIII.

1752, 26 may.—R. O. acusando el recibo de aviso de la llegada de los cuatro javeques que para la Armada se compraron en Mallorca.

Tomo XXXIV.

1753, 21 agosto.—Copia de R. O. enterado de un combate que solvieron cerca de Mallorca una galeota de moros y un

javeque apresado por ella, los javeques de D. Antonio Barceló y D. Benito Capó, a los que se recompensa.

Tomo XXXV.

1754, 27 mar.—Copia de R. O. dando nombre a dos javeques que se construían en Mallorca.

Tomo XXXV.

1756, 6 jul.—Copia de R. O. sobre ascenso y goce de sueldo de D. Antonio Barceló que estaba destinado al mando del javeque correo de Mallorca.

Tomo XXXV.

1762, 17 may.—Copia de R. Orden nombrando a D. Antonio Barceló por Comandante de dos javeques: *Catalán* y *Cuéervo Marino*.

Tomo XXXVI

1762, 15 jun.—Copia de R. Orden enterado de dos presas hechas a los moros por los javeques de D. Antonio Barceló.

Tomo XXXVI.

1762, 28 nov.—Copia de R. Orden nombrando Comandante del javeque *Garzota* y de tres javeques a D. Antonio Barceló, y de otros tres a D. Vicente Pignatelli.

Tomo XXXVI.

1762, 7 dic.—Copia de R. Orden mandando saliese D. Antonio Barceló con cinco javeques y dos galeotas.

Tomo XXXVI.

1763, 7 jun.—Copia de R. Orden enterado del arribo de los javeques del mando de D. Antonio Barceló.

Tomo XXXVI.

1764, 21 enero.—Copia de R. Orden confiriendo el mando del javeque *Atrevido* a D. Antonio Barceló.

Tomo XXXVI.

1764, 27 may.—Copia de R. Orden aprobando lo practicado con una galeota inglesa y tres individuos heridos conducidos a Cartagena por el javeque de D. Antonio Barceló.

Tomo XXXVI.

1765, 29 enero.—R. Orden sobre mando de los javeques de D. Antonio Barceló.

Tomo XXXVI.

1765, 18 mayo.—R. Orden enterado de la entrada en Cartagena de los ocho javeques del mando de D. Antonio Barceló.

Tomo XXXVI.

1765, 4 oct.—R. Orden aprobando la propuesta de D. Antonio Barceló para hacer por si libremente el curso todo el invierno de aquel año, con un javeque del Rey y otro suyo.

Tomo XXXVI.

1765, 11 oct.—Copia de R. orden avisando se aprobaba la propuesta de D. Antonio Barceló, en su hermano José, para que mandase el javeque que con el *Atrevido* habia de hacer el curso aquel invierno.

Tomo XXXVI.

1767, 10 nov.—Copia de R. orden mandando devolver una tartana napolitana que acababa de represar D. Antonio Barceló sin comprender el cargamento de madera que conducia.

Tomo XXXVI.

1768, 3 mayo.—Copia de R. O. enterado de haber entrado la división de javeques del mando de D. Antonio Barceló y del navio *St^a. Isabel*.

Tomo XXXVI.

1768, 8 juli.—Copia de R. O. enterado de la salida de los tres javeques del mando de D. Antonio Barceló.

Tomo XXXVI.

1768, 18 oct.—Copia de R. O. mandando aplicar a la Armada un javeque argelino que apresó D. Antonio Barceló.

Tomo XXXVI.

1768, 18 oct.—Copia de R. O. mandando que D. Antonio Barceló continuase con sus javeques los cruceros que hubiese por oportunos.

Tomo XXXVI.

1768, 24 nov.—Copia de R. O. dando nombre a dos javeques que se construían en Mallorca.

Tomo XXXVI.

1769, 10 mar.—Copia de R. O. mandando que los javeques armados estuviesen a disposición de D. Antonio Barceló.

Tomo XXXVI.

1769, 15 sep.—Copia de R. O. mandando desarmar todas las galeotas y javeques a excepción de las que habían de quedar armadas al mando de D. Antonio Barceló.

Tomo XXXVII.

1770, 15 may.—Copia de R. O. sobre número de los buques con que había de hacer el corso D. Antonio Barceló.

Tomo XXXVII.

1772, 12 may.—Copia de R. O. acerca de los cruceros que habían de hacer los javeques del mando de D. Antonio Barceló.

Tomo XXXVI.

1772, 29 may.—Copia de R. O. incorporando a la Armada el javeque correo de Mallorca.

Este buque «que fué construido ultimamente en Arenys de Mar,» era de 28 cañones, y se lo cambió Barceló á la Armada por *El Caballo Blanco*.

Tomo XXXVII.

1773, 18 may.—Copia de R. O. mandando saliesen a la a la mar los javeques de D. Antonio Barceló luego que estuviesen recorridos, «en la próxima luna nueva».

Tomo XXXVII.

1778, 21 jul.—R. O. dando nombre a un javeque construido en Palma.

Tomo XXXVII.

1779, 11 marzo.—Copia de R. O. sobre convoyes en el Mediterráneo a cargo de D. Antonio Barceló.

Tomo XXXVII.

1773, 16 mayo.—Copia de R. O. mandando se facilitasen a D. Antonio Barceló las embarcaciones de todos portes que eligiese para la comisión que se le había confiado.

Tomo XXXVIII.

1783, 16 sept.—Copia de R. O. sobre auxilios que habían de franquearse a D. Antonio Barceló para la comisión de que estaba encargado.

Tomo XXXVIII.

1783, 26 sept.—Real orden concediendo al Teniente General D. Antonio Barceló el sueldo de empleado, por el bombardeo de Argel.

Tomo XXIV.

1784, 21 junio.—Copia de R. O. mandando que mientras los buques silicianos y malteses estuviesen unidos a la expedición de D. Antonio Barceló se les suministrasen los pertrechos que necesitasen.

Tomo XXXVIII.

1784, 3 julio.—Copia de R. O. mandando salir con toda brevedad los buques que designase D. Antonio Barceló.

Tomo XXXVIII.

1784, 22 junio.—Copia de R. O. para que se suministrasen pertrechos a dos navíos y dos fragatas portuguesas que asimismo se incorporaban a la expedición de Barceló.

Tomo XXXVIII.

1784, 15 nov.—Copia de R. O. avisando que al Teniente General D. Antonio Barceló le había conferido el Rey el mando de las fuerzas navales destinadas al corso.

Tomo XXXVIII.

1795, 10 febrero y 15 noviembre.—Copias de Rs. Os. sobre construcción de dos javeques en Mallorca para el Bey de Túnez.

Tomo XXXIX.

Cartas y planos. Mallorca y Cabrera.

2.091.—Croquis de la bahía de Palma.

Anónimo. (final siglo XVIII).

Elemental; trae cuatro escalas de leguas, mallorquina, castellana, de 20 al grado, y horaria. (41 1/2 por 27 1/2).

2097.—Plano de la bahía de Palma.

Anónimo 1860.

En papel tela; leyenda; bien hecho. (93 por 53 1/2).

2.107.—Plano de Puerto Pi, Mallorca.

Anónimo 1785.

Lavado en colores; orientado; escala; sondas; leyenda. (43 por 27 1/2).

- 2.089.—Plano del puerto de Andraitx de la isla de Mallorca.
José Ferrer 1860 (sig).
Lavado en colores: bien hecho. (80 por 54 1/2).
- 2.094.—Plano del puerto de Soller.
Anónimo (s. XIX).
Lavado, sondas, orientado. (53 por 34 1/2).
- 2.105.—Plano de puerto Petra. Situado en la parte meridional y oriental de la isla de Mallorca.
Anónimo (f. s. XVIII.)
Bien hecho. (54 1/2 por 37).
- 2.187.—Plano del puerto de Porto Colom.
Isidoro Macabich 1859 (sig).
Lavado en azul; sondas en rojo; bien hecho (63 por 48).
- 2.061.—Plano de Pto. Colom.
Depósito Hidrográfico 1885.
I. Tubau, grabó; S. Bregante y Mer. g.º la letra.
Original, (53 por 40 1/2).
- 2.062.—Plano de Pto. Colom.
Anónimo (f. s. XIX).
Bien hecho. (52 1/2 por 34 1/2).
- 2.068.—Plano del puerto de Port Colom.
Anónimo f. XIX.
En papel tela, correcciones en tinta roja; muchas sondas. (60 1/2 por 44).
- 2.092.—Plano de la Isla de Cabrera y la de los Conejos.
Anónimo f. XVIII.
Lavado en colores; muchos nombres; extensa leyenda, incluso histórica.
(50 1/2 por 41).
- 2060.—Plano del puerto de Cabrera levantado en 1878 por los guardias marinas de la fragata *Blanca*.
J. Ruiz Arce. (sig).
Original; (52 por 34 1/2).
- 2.098.—Plano del puerto de la isla de Cabrera.
Anónimo principios s. XIX.
Bastante completo. 52 1/2 por 35.
- 2.101.—Plano de Pto. Cabrera.
Anónimo p. XIX.
Lavado en colores; leyenda; escalas; sondas; orientado. (88 por 50 1/2).

Menorca

2.184.—Plano geométrico del Puerto Mahón. Levantado en los años de 1806 y 1807 por el alférez de navío y capitán del mismo puerto D. Juan Ferrer.

(94 por 60 1/2).

2.106.—Plano de Mahón y su puerto.

Anónimo p. s. XX.

Muchas sondas, pero trabajo incompleto; tinta azul y roja. (54 1/2 por 42 1/2).

2.090.—Puerto de Mahón.

Francisco Merry. 1860.

Papel tela; buen trabajo (92 por 66 1/2)

2.095.—Plano del puerto de Ciudadela levantado y sondeado en julio de 1860.

Anónimo.

Dos escalas; elemental. (62 1/2 por 48).

2.063.—Plano del Pto. de Ciudadela.

Anónimo mediados XIX.

En negro y rojo; dos trazos unidos (76 por 54 1/2).

Ibiza y Formentera

2.088.—Carta esférica que comprende las Islas de Ibiza y Formentera.

Vicente Tofiño. 1783.

Completa. (61 por 45).

2.108.—Mapa Topográfico de los Dominios Directos de S. M. en la isla de Iviza según el apeo hecho en los años de 1791 y 1792.

Pablo Ordovas (sig).

Lavado en colores; buen trabajo; escalas; leyenda explicativa de los «*quartones*». (55 1/2 por 47).

2.117.—Mapa de los despoblados y terrenos incultos de la Plana de Arabí en el quartón de Sta. Eulalia del dominio directo del Rey N. S.

Pablo de Ordovas (sig) (1797).

Con el n.º XX; es de una colección hecha por el mismo; lavado en verde (Iviza) (56 por 45 1/2).

2.096. -- Plano del puerto de Ibiza levantado por el teniente de navío de la Real Armada D. Manuel María Barrientos. Junio de 1835.

Lavado en colores; sondas; escala; leyendas; orientado. (63 por 44).

2.100. -- Plano del puerto de Iviza.

Anónimo (p. s. XIX).

Carteña; leyenda; sondas; rosa. (53 por 45 1/2)

2.099. -- Plano del pto. de Iviza.

Anónimo 1860.

Contorno de la costa en azul; sondas; orientado. (64 por 49).

2.093. -- Croquis de los freus de Ibiza.

Anónimo (f. s. XVIII).

Elemental. (45 1/2 por 37 1/2).

2.103. -- Plano de la Isla Formentera.

Anónimo (f. s. XVIII.)

Lavado en colores; escala; rosa; sondas. (34 por 24).

2.102. -- Mapa topográfico de una parte de la Isla de Formentera.

Pablo Ordovas, 1797.

Alude a las tierras cedidas por el Rey a Marcos Ferrer y a Antonio Blanco: lavado en colores; escalas de «mil canas de Iviza». (55 por 47).

2.104. -- Plano del estanque Pudent ó Pestilente de la Isla de Formentera.

Pablo de Ordovas (sig) (1797).

Lavado en colores; bien hecho. (55 por 47).

Cartas y planos levantados por Pilotos de la Real Armada naturales de Menorca

Martorell (Jaime)

Plano de la rada de Melilla, 1763. -- Carta que comprende desde cabo de Gata a cabo de Palos. -- Plano del puerto de Augusta (Sicilia) 1784.

Ferrer y Franch (Juan)

Plano del puerto de San Nicolás, en la isla de Zea (Grecia), 1790. -- Id. geométrico del puerto de Mahón, 1806 y 1807. -- Id. de las islas Medas, 1812 (2).

Catalá (Francisco)

Plano del puerto de los Alfaques, 1807. -- Id. del Estacio a

Cabo Palos, 1807.—Id. de Santa Pola y Cabo Cervera, 1807. Id. de la rada de Altea, 1807.—Id. de los fondeaderos de Villajoyosa y Benidorm. 1807.—Id. de la ensenada de Torrevieja, 1807.—Id. de la bahía de Alicante, 1807.—Id. del puerto de Denia, 1807.—Id. de la rada y surgidero de Jávea, 1807.—Id. de la parte oriental del fondeadero de Calpe, 1807.—Planos de las obras del puerto de Tarragona, 1807.—Plano de la ensenada y muelle de Tarragona, 1807.—Id. del muelle del Grao de Valencia, 1807.—Id. de la rada de Tosa, 1808.—Id. de la de San Feliu y cala de San Pol, 1808.—Id. de la rada de Blanes, 1808.—Id. de la rada de Lloret, 1808.—Id. del muelle de Palamós, 1808.

Fichero fotográfico

—Fotografías de los «Modelos (2) de los Jabeques contruidos por Barceló para el sitio de Gibraltar. Museo Naval» y del «Modelo de cañonera blindada, Museo Naval».

Las tres en el *Album marino. Marina española*, formado por don Cesáreo Fernández Duro, t. III, fol. 42.

Id. de anclas romanas y cañón del siglo XVIII encontradas en Ibiza por la «Sociedad Esponjera Española». (2).

—Id. de una baldosa representando el Javeque *Correu de Mallorca*, Col. F. S. Germain Barcelona.

—Id. de la carabela de plata que remata un relicario de 1547 del tesoro de la Catedral de Palma.

—Id. del retrato al óleo de don Antonio Barceló, teniente general de la Real Armada († 1797), existente en el Ayuntamiento de Palma de Mallorca, y atribuido a una de sus hijas.

Id. (5) de los cuadros al óleo existentes en Mallorca representando la corbeta *Marieta*, los bergantines *Paulita e India*, el bergantín goleta *Amistad* corriendo un tiempo en 1873 (ex-voto), y el *Ponceño*.

—Id. del modelo de bergantín para enseñanza de los alumnos de la Escuela de Náutica de Palma de Mallorca.—Museo de Bellver.

—Id. de la popa del pailebot *Nuevo Corazón*, de la matrícula de Soller.

Id. de la gran aguilá de madera que adornaba la popa del velero *Antonio Pomar*, hoy en los astilleros Ballester, de Palma.

—Id. vistas varias del puerto y muelle de Palma en 1935.

ARCHIVO DE LA CORONA DE ARAGON.—BARCELONA

En la imposibilidad de dar una nota aunque solo fuera aproximada de la riquísima y numerosa documentación que sobre nuestro archipiélago conserva el Archivo de la Corona de Aragón, publicamos a continuación la lista de los fondos que en el cuadro general de la distribución del mismo aparecen referentes a Baleares.

SECCIÓN I.—ARCHIVO REAL

B.—Registros

—Registros generales (cartas, privilegios y otros reales despachos de la Gobernación del Estado) de Jaime I. Años 1257-1276. Quince vols.—*R. 9 a 23*.

—Registros de Alfonso II. Commune intitulado: *Super viagio captione insulæ Minoricæ et aliis*. 1286-1287.—*R. 70*.

—*Minoricæ*. Véase *Curia*.—*R. 84*.

—Registros de Jaime II. *Majoricarum*. 1318-1327.—*R. 347*.

—Registros de Alfonso III. *Majoricarum*. *Negotiorum regni Majoricarum*. 1327-1341.—*R. 547*.

79 fols. Mal estado.

—Registros de Pedro III. *Majoricarum*. 1343-1386. Cuarenta y cuatro vols.—*R. 1406 a 1449*.

En buen estado la mayor parte. Al final hay una nota: «A esta Sección le falta un Registro de los años 1341 y 1342 que por lo menos constaba

de 194 fol. según las indicaciones que se hallan al folio 24 del tomo VIII del Índice llamado de 21 tomos».

Consúltese también el *R.* 547.

—Lugartenencia del Infante Pedro, hijo de Jaime II, en las partes marítimas y Reino de Mallorca. 1354-1355.

Armatae.—*R.* 1606.

Commune. Nueve vols.—*R.* 1592-1600.

Curia et Peccunia. Tres vols.—*R.* 1603-1605.

Diversorum.—*R.* 1602.

Gratiarum.—*R.* 1601.

—Registros de Juan I. *Majoricarum*. 1387-1396. Doce vols.—*R.* 1990-200 I.

—Registros del Rey Martín I. *Majoricarum*. 1397-1408. Diez vols.—*R.* 2263-2272.

El *R.* 2272 es *Majoricarum sigilli secreti*.

—De la lugartenencia en el reino de Mallorca de don Hugo de Anglesola. Dos libros registros. 1397 y 1398.—*R.* 2356 y 2357.

—Registros de Fernando I. *Majoricarum*. 1412-1416.—*R.* 2416.

—Registros de Alfonso IV. *Majoricarum*. 1416-1455. Catorce vols.—*R.* 2723 a 2736.

—De la lugartenencia de la reina doña María de Castilla, esposa de Alfonso IV.

Majoricarum. 1422-1446. Dos vols. *R.* 3231 y 3232.

Insularum—1432-1458. Cuatro vols.—*R.* 3233 a 3236.

—Registros de Juan II. *Majoricarum*. 1458-1479. Quince vols. *R.* 3422 á 3436.

Registros de Fernando II—*Majoricarum*—1479-1515. Trece vols.—*R.* 3617 a 3629.

—De los lugartenientes generales de Fernando II.—*Majoricarum*. 1481-1505. Tres vols.—*R.* 3827 a 3829.

—Registros de Carlos I. *Majoricarum*. 1516-1537. Cinco vols.—*R.* 3902 a 3906.

—De la Lugartenencia de la Reina doña Isabel de Portugal, esposa de Carlos I. *Majoricarum*. 1531-1536.—*R.* 3976.

—De la lugartenencia de doña Juana, infanta de España y princesa de Portugal. Majoricarum. 1554-1559. Tres vols.—*R.* 4016 a 18.

—Registros de Felipe I. Majoricarum. 1559-1598. Veinte y cuatro vols.—*R.* 4019 y 4356 a 78.

Partium Majoricarum. 1595-1603. Dos vols.—*R.* 4388 y 89.

Secretorum Majoricarum. 1593-1598.—*R.* 4379.

—De la Lugartenencia. Majoricarum. 1559. *R.* 4019.

Veáse también los *R.* 4017 y 4018.

—Registros de Felipe II.—Majoricarum. 1598-1633. Diez y siete vols.—*R.* 4923 a 39.

Majoricarum secreti. 1599-1621. Tres vols.—*R.* 4940 a 42.

Partium Majoricarum. Consúltese el *R.* 4389.

—Registros de Felipe III.—Majoricarum. 1621-1671. Treinta y un vols.—*R.* del C. 248 a 278.

Consúltese también el *R.* 4939 de los antiguos fondos.

—Registros de Carlos II.—Majoricarum 1665-1700. Diez y siete vols.—*R.* del C. 279 a 295.

Consúltese también el *R.* 278.

E. — Real Casa

—Documentos referentes a la infanta Violante, hija de Jaime II.—1335-1339. *Num.* 23.

F. — Real Patrimonio.

—Mallorca.—Créditos, cobros y gastos del Real Patrimonio. 1597.—*Núm.* 47.

—Menorca e Ibiza.—Reventas y restituciones de diversos censos y rentas en favor del Real Patrimonio. 1566-1570.—*Núm.* 46.

I. — Escribanía Real.

—Repartimiento de la Ciudad y Reino de Mallorca y franquicias y privilegios concedidos a sus pobladores. 1230-1273. *R.*—26.

—Mallorca.—Documentos relativos a este Reino. 1278-1343.—*Núm.* 355.

M.—Bailes.

—Mallorca.—Cuentas de su baylia. 1284. Dos vols.—*Num.* 241 y 242.

—Mallorca.—Adjudicaciones por el Bayle de bienes que confiscó Pedro I de Castilla.—1372-1374.—*Núm.* 243.

SECCIÓN II.—CONSEJO SUPREMO DE ARAGÓN

Tesorería general

—Relación de los censos, salarios, sueldos y mercedes que paga el Real Patrimonio de Mallorca en cincuenta años y su disminución, hecha en 1692-1693. *Núm.* 160.

Libro para información de la Tesorería.

—Mallorca.—Cuenta primera de la Caja de tres llaves del Real Patrimonio. 1684-1695. Un libro. *Núm.* 221.

—Balances del Real Patrimonio de Mallorca. 1638-1701. Trece vols. *Núm.* 136 a 159.

Entre los cuarenta y tres legajos de la Tesorería general con relación á Baleares: Moneda de Ibiza.—Sal de Ibiza.

Fortificación de Mallorca.

Secretaría de las Islas Baleares

Constituyen su documentación ciento seis legajos y los asuntos más importantes que contienen son los siguientes:

Mallorca

Abastos y extracciones.—Aguas.—Alcaide de cárceles.—Alojamientos.—Altercados entre el conde de Formiguera y la villa de Santa Margarita, del Obispo con el Cabildo y con el Virrey de Mallorca.—Amortizaciones.—Armamento de bajeles, presas y corso.—Archivero Real de Mallorca.—Audiencia Real de Mallorca; personal.—Ayudas de costa y entretenimientos.

Bandos y parcialidades. — Bandidos.

Capitán del castillo de San Carlos. — Capitán y gobernador de la ciudad de Alcudia. — Capitán de caballos y de la costa. Cartas: 1669-1700. — Cautivos. — Compañía de caballos forzados. — Competencias. — Cónsules de naciones extranjeras. — Consultas y decretos: 1649-1700. — Coronaje, maridaje y derechos funerales del Rey.

Decima, subsidio y excusado. — Diezmos.

Embargos. — Escribanías. — Estanco de tabacos. — Etiqueta. Fortificación.

Impuestos. — Inquisición.

Levas. — Licencias para plantar viñas, echar suertes y establecer tierras. — Lugarteniente de Maestre Racional y sus coadjutores.

Memoriales: 1674-1700. — Mercedes. — Morbería.

Naufragios. — Nobleza, caballeratos y ciudadanías honradas.

Ordenes militares. — Ordenes monásticas. — Oficios públicos.

Pariaje. — Patrimonio Real de Mallorca. — Perdones e indultos. — Procesos sobre ausencia de las Islas: papeles referentes a ello. — Procuración Real de Mallorca. — Prisiones y castigos.

Teatros y comedias.

Virreinato de Mallorca. — Visitas del Patrimonio de las islas en 1652-1656.

Zeca.

Menorca

Alguaciles. — Amortizaciones. — Armas de fuego prohibidas. — Asesoría. — Cartas. — Competencias. — Consultas y decretos en negocio de partes. — Escribanías. — Estanco de tabaco, naipes, sal, aceite y aguardiente.

Fiscal y su procurador. — Fortificación.

Gobernador de la isla de Menorca.

Insaculaciones.

Memoriales. — Mercedes sobre el Patrimonio Real.

Naufragios. — Nobleza y caballeratos.
 Oficios públicos. — Ordenes monásticas.
 Patrimonio Real de Menorca. — Perdonos y castigos. —
 Presas.
 Visita real al Gobierno de Menorca.

Ibiza y Formentera

Altercados. — Asesoría.
 Cartas. — Cónsules de naciones extranjeras. — Consultas y
 decretos en negocios entre partes.
 Establecimientos de tierras en Formentera.
 Fortificaciones de Ibiza.
 Gobierno de Ibiza.
 Inquisición. — Insaculaciones.
 Memoriales. — Moneda.
 Naufragios. — Noblezas y caballeratos.
 Oficios públicos. — Ordenes monásticas.
 Patrimonio Real y mercedes consignadas sobre él. — Per-
 donos y castigos. — Presas.
 Sal.
 Visita a los oficiales reales en 1660.

SECCION VII. — DIVERSOS

Antigua Legación de España en Génova

— Presa de un bergantín mallorquín. 1702.

Autógrafos

Texto autógrafo de Jaime III de Mallorca. — 1.ª carpeta.

SECCION IX. — BIBLIOTECA

Códices

— Códice de las Franquicias de Mallorca. s. XV.
 Procede del Archivo Real.

En la *Colección de Documentos inéditos del Archivo de la Corona* tomos 11 y 29 a 31 vieron la luz pública el *Repartimiento de los reinos de Mallorca, Valencia y Cerdeña* y el *Proceso contra Jaime III, último rey de Mallorca*, tres tomos.

ARCHIVO GENERAL CENTRAL.— ALCALA DE HENARES

(Documentación Administrativa)

Ministerio de Fomento

(1793 a 1852)

Leg. 2018.—*Boletín Oficial del Ministerio.* Cuentas mensuales de la recaudación de fondos por suscripción. Baleares. 1848.

Leg. 2020.—Id. id. — enero-julio 1849.

Leg. 469.—Consulados de Comercio. Mallorca. Cuentas. 1828-1831.

Leg. 1953.—Id. id. id.—1832-1834.

Leg. 1954.—Id. id. id.—1835-1841.

Leg. 1957.—Id. id. id.—1845 y abril, junio y diciembre 1847.

Leg. 3072.—Medicina, Cirugía y Farmacia. Academia de Palma. Estados de haber y debe.—1839 á julio 1841.

Leg. 2170.—Minas del Estado. Baleares. Cuentas varias de administración y caudales.—1844-1846, 1848.

Leg. 3069.—Muelle de Palma. Cuentas anuales dadas por la Junta de Obras.—1829-1833.

Leg. 3073.—Id. id.—1834-1838.

Leg. 1956.—Subsidio de Comercio. Mallorca. Cuentas. 1829-1838.

Ministerio de la Gobernación

(1802-1849)

Leg. 2359.—Arbitrios de ex-voluntarios realistas. Capitanía General de Baleares. Cuentas rendidas por el Ayuntamiento de Mahón y por José Pacheco.—1827-1832.

Leg. 976.—Ayuntamientos. Palma de Mallorca. Cuentas rendidas por Depositaria.—1845.

Leg. 977.—Id. id. id.—1835, 1837, 1846.

Leg. 978.—Id. id. id.—1847, 1848

Leg. 979.—Id. id. id.—1849.

Leg. 2867.—Beneficencia. Casas de Beneficencia y Hospitales. Baleares. Cuentas.—1839-1841.

Leg. 2307.—Contaduría del Ministerio. Mallorca. Justificantes de la cuenta de 1836.

Leg. 339.—Diputaciones provinciales. Baleares. Cuentas. Abril 1837-1840.

Leg. 340.—Id. id.—1841—febrero 1845.

Leg. 483-84.—Id. id.—marzo-diciembre 1845.

Leg. 1861 62.—Id. id. 1846.

Leg. 1050-51.—Id. id. 1847.

Leg. 1863-64.—Id. id. 1848.

Leg. 1854-55.—Id. id. 1849.

Leg. 753.—Gobiernos políticos. Baleares. Cuentas. 1846-47.

Leg. 889.—Id. id. id. 1848.

Leg. 1918-19.—Id. id. id. 1849.

Leg. 2425.—Juntas de Gobierno, Armamento y Defensa. Baleares. Cuentas.—1812.

Leg. 1957.—Juntas de Sanidad. Baleares. Cuentas.—1828-1832 y 1835-36.

Leg. 2146.—Pagaduría del Ministerio. Gobiernos políticos.—Baleares. Justificante de la cuenta.—1837.

Leg. 2246.—Id. id. id.—1838.

Leg. 2169.—Presidios. Revistas parciales.—1838.

Leg. 2375.—Presidios. Palma. Cuentas. 1839 y 1841-42.

Leg. 2376.—Id. id. id.—1843-44 y 1846.

Leg. 2377.—Id. Relaciones de las obligaciones del Presidio enero-marzo.—1848.

Ministerio de Gracia y Justicia

(1789-1854)

Leg. 1956.—Anualidades y vacantes eclesiásticas Mallorca Cuentas. 1820.

Menorca.—Cuentas 1833-34.

Ibiza.—Cuentas de mayo de 1795 a abril de 1821.

Leg. 2312.—Id. id. id. Mallorca. Cuentas de 1814 a 1819.

Menorca. Cuentas de abril de 1814 á 1817.

Leg. 1738.—Culto y Clero.

Mallorca.—Cuenta de 1849.

Menorca.—Cuenta de 1849.

Ibiza.—Cuenta de 1849.

Leg. 2679.—Escuelas del Notariado. Derechos de Matrícula. Mallorca. Cuentas de 1846 a 1850.

Leg. 1616.—Fondo Pío Beneficial. Baleares. Cuenta de 1836.

Leg. 2416.—Inquisiciones. Baleares. Cuentas de 1824 a 1828 rendidas por Juan Mariano Togores y de 1829 a 1834 por José Antonio Togores.

Leg. 2418.—Juntas Diocesanas. Menorca. Cuenta de 1837.

Leg. 1616.—Penas de Cámara.

Mallorca. Cuentas de 1822 a 1824, de 1833 y 1834 y de 1847.

Menorca.—Cuentas de 1829 y 1834.

Ministerio de Hacienda
(1773-1855)

Leg. 1952.—Arbitrios de Amortización, Bienes Nacionales y Fincas del Estado. Mallorca. Cuentas de agosto a diciembre de 1825 y de 1826 a 1829.

Leg. 1958 y 1959.—Id. id. Cuentas de julio a diciembre de 1835.

Leg. 220 a 222.—Id. id. Cuentas de 1836.

Leg. 352 y 353.—Id. id. Cuentas de 1837.

Leg. 121.—Id. id. Cuentas de 1838 a mayo de 1839.

Leg. 117.—Id. id. Cuentas de 1839.

Leg. 560.—Id. id. Cuentas de 1840.

Leg. 1960.—Id. id. Cuentas de 1841.

Leg. 1159.—Id. id. Cuentas de 1842.

Leg. 1961.—Id. id. Cuentas de 1843.

Leg. 1402.—Id. id. Cuentas de 1844.

Leg. 1962.—Id. id. Cuentas de 1845.

Leg. 1285.—Id. id. Cuentas de 1846 y 1847.

Leg. 1247.—Id. id. Cuentas de 1848 y 1849.

Leg. 2311.—Arbitrios de Amortización, Bienes Nacionales y Fincas del Estado. Menorca. Cuentas de 1824 y 1825.

Leg. 1956.—Id. id. Cuentas de 1826, 1827 1828, 1829 1830, 1832, 1833 y 1834.

JUAN LLABRÉS BERNAL

DOCUMENTS

*Que còmits, sotacòmits, nauzers i pilots sarraïns
captivats sien morts, pagant la Universitat per cascun
l. lliures.*

(1377)

Nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corcise, Comesque Barchinone, Rossillonis et Contanie. Ut melius infidelibus agarentis qui sepe cum lembis armatis per nostre dominationis maria incedere non formidat armandi nostrosque subditos dampnificandi materia subtrahatur ad humilem supplicationem Juratorum et proborum hominum civitatis et Regni Maioricarum pro presentium serie providemus, statuimus et ordinamus quod deinceps quandocumque aliquam galeam seu galeas, lembum seu lembos serracenorum armatos qui non sint nobiscum in pace capti et duci ad Insulam Maioricarum contigerit, patroni, comitis, notxerii, sotacomitis et pilots dictarum galearum seu lemborum per balulum Maioricarum sine spe misericordie suspendantur, seu alias prout ipsi balulo et dictis Juratis ac probis hominibus vissum fuerit occidantur, taliter quod de cetero dampnum aliquod subditis nostris inferre non valeant et alii perterriti a perpetrandis similibus arceantur. Solventibus tamen predictis Juratis pro qualibet dicatorum serracenorum suspendendorum seu occidendorum illis quorum fuerunt, quinquaginta liberas Maioricarum. Mandantes igitur Gubernatori et aliis officialibus dicti regni presentibus et futuris quatenus huiusmodi provisionem et ordinationem nostram teneant firmiter et observent et faciant ab aliis inviolabiliter observari, In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo secreto munitam. Datum Barchinone vicesima quinta die nouembris anno a natiuitate domini millesimo CCC^o septuagesimo septimo. B. de Val.

(ARXIU HIST. MALL. -*Rosselló Vell*, fol. 272)

*Que lo Procurador Reyat pach la mitat de certa
armada ques fayhe contra moros.*

(1377)

En Pere per la gratia de Déu Rey Daragó, de Valentie, de Mallorques, de Cerdanya e de Còrcega, e Compte de Barchelona, de Rosselló e de Ser-

danya. Al fael procurador reyal de les nostres rendes e drets en lo reyne de Mallorques en Farrer Gilabert. Saluts e gracia. Sapiats que nos hauem reebuda una letra dels Jurats, e prohomens de la uniuersitat del dit reyne per la qual nos signifiquen que ab consentiment e voler del amat conseller nostre mossèn Francesch Çagarriga, Governador de Mallorques, han acordat de armar III galeras contra algunes fustes armades de moros que son segons certs ardlts quen ha en Mallorques en les mars de Manorca, e contra altres fustes armades dels dits moros qui aximatex tot die si speren. E com perlatge sia entre nos e la uniuersitat del dit reyne en lo qual nos deuem pagar la meytat tota vegada ques faça armada contra moros en Mallorques, suppliquen nos per ço que vullam e manem lo dit perlatge esser tingut e observat per nostres oficials. Perque nos volents lo dit perlatge tenir e obseruar en aytant quant tenguts y siam, a vos dehím e manam expresament que obseruant lo dit perlatge paguets en larmament de les dites galeres tot ço que nos hi defam pagar, dels diners de la nostre Cort que son o seran en vostre poder per raó del dit vostre ofici, daquells emperò dels quals se deu pagar, e en la manera que nos hi som tenguts segons la forma del dit perlatge e segons que fer se deu e es acostumat de fer en los temps pessats e no sperets en açò executoria de tresorer ne altre manament nostre. Cobrats emperò la present e àpoques daçò que pagarets per la raó demunt dita. Car nos ab aquesta mateixa manam al mestre racional de la nostre cort e altre qualseuol qui hoirà vostre compte que tot açò qui pagarets per la dita raó reeba en vostre compte, e no hi faça algun dupte vos restituynt a ell la present e les dites àpoques e altres cauteles a açò necessaries, no sperada emperò executoria de tresorer ne contrestants qualseuoll ordinaçions per nos en contrari fetes. Car nos aquelles en aytant com a açò sien contraries ab la present reuocam. Dade a Barcelona a XXII de octubre en lany de la Natiuitat de nostre Senyor Mil CCCLXXVII. Rex. Petrus.

(ARXIU HIST. MALLORCA.—Abelló, 122 v.)

Pregó i Segrest dels béns i persones dels genovesos.

(1400)

Ara oiats que mana a tot hom generalment lo honorable Mossèn Berenguer de Montagut, caualler loch tinent del noble mossèn Ramon Dabella caualler, consaller del senyor Rey e governador del Reyne de Mallorques per manament a ell fet per lo dit senyor ab letra sua dada en Barchelona a XXVIII dies del mes de juliol prop passat, que tot hom e tota persona de qualseuol ley, condició o stamen sia qui hage, sàpia o tenga mercaderies, béns, robes, diners, crèdits, deutes o altres coses dins lo Reyne de Mallorques que sien o pertanguen a genovesos, que aquelles denunciem decontí-

nent en la cort del dit honorable lochtinent e assò sots pena de D lliures al fisch Rey al aplicadores.

Cuiusquidem preconitzacionis vigore persone infrascripte fecerunt denunciaciones sequentes:

Et primo denunciauit Johannes Ribes draperius, quod ipse tenetur ratione emptionis pannorum de Varvino diuersorum colorum Juliano Peregrini mercatori Januensi in CXVI liberis X sol. regalium Maioric. minorum.

Item denunciauit dictus Johannes Ribes quod ipse debet et tenetur exsoluere Manueli de Oliva ex data dicto Januensi facta per Georgium Pont mercatorem Maioricarum LXXX lib. VI s. VI d. dicte monete.

Et eadem die denunciauit Petrus Colom, draperius Maioricarum, quod ipse tenetur ex resta precii pannorum dicto Juliano Peregrini Januensi in CCXXXVII lib. VIII s. dicte monete.

Item, tenetur dicto Juliano Peregrini pro pretio CL vayrorum et XIII dossos vayrorum certam pecunie quantitatem.

Item, denunciauit Gabriel de Lossano, conuersus ciuis Maiori, quod ipse tenetur ex resta compoti inter eos ducti dicto Juliano Peregrino circa centum lib. predicte monete.

Item, denunciauit Guillelmus Figuera mercator Maior quod ipse tenetur ex resta compoti dicto Juliano Peregrini in XXXI lib. V. s. II. de jamdicte monete,

Item, denunciauit dictus Guillelmus Figuera quod ipse en Triago de la Oliua pro precio duarum caxiarum de laca in CXVI lib. XIII s. III predicte monete,

Item, denunciauit Jacobus de Portello, conuersus quod ipse tenetur Triago de la Oliua Januensi ex precio laque in CXVIII lib. XVII sol. dicte monete.

Item, denunciauit dictus Jacobus de Portello quod ipse debet exsoluere ex resta precii loque et canabacii in CXI lib. sepe dicte monete.

Item, denunciauit Anthonius Mageri, faber ciuis Maioricarum, quod ipse est obnoxius exsoluere dicto Triago de la Oliva in XI lib. XVIII s. pro quarum precio emit habuit et recepit certam quantitatem ferri.

Item, denunciauit dictus Anthonius Mageri teneri an Batista Campanar Januensi, ratione emptionis ferri, quinque llbr.

Item, denunciauit in presenti curia Franciscus Sa Garriga, conuersus Maiori, quod ipse tenetur dicto Juliano Peregrini, ratione precii Laque, in CCXXXVII lib. vel inde circa.

Item, denunciauit dictus Batista Campanar Januensis, quod ipse tenetur pro precio emptionis de tartar quem de ipso enit. habuit et rececit, in XIII lib. predicte monete.

Item, denunciauit Bartholomeus Boneti tintorerius quod ipse tenetur an Batista Campanar Januensi ratione emptionis de pastell infra CCXL lib.

Item, denunciauit dictus Bartholomeus Boneti teneri Juliano Peregrini Januensi, ratione emptionis de pastell et de roge, CCC lib. dicte monete parum plus vel minus.

Item, denunciauit Rogericus de Moncada, conuersus, quod ipse est obnoxius Juliano Peregrini januensi ex resta compoti CLX lib. uel inde circa.

Item, denunciauit Guillelmus Raymundi apothecarius quod ipse tenetur ex resta compoti an Triago de la Oliua januensi XIII lib. uel circa.

Item, denunciauit En March Aleya conuersus quod ipse tenetur refundere et tornare an Triago de la Oliua januensi ex resta compoti sex lib. uel inde circa.

Item, denunciauit Hayen Susen judeus quod ipse tenetur refundere et tornare ratione compoti a Batista Campanar januensi circa XXII lib.

Item, denunciauit Struch Xibilli judeus quod ipse tenetur ratione precl laque an Triago de la Oliua januensi in viginti septem lib. dicte monete.

Item, denunciauit Struch Cohen judeus quod ipse debet ratione pretii laque quem emit a Triago de la Oliua circa XXXXII lib.

Item, denunciauit Guillelmus Goday ciuis Maior, quod ipse ex resta compoti tenetur refundere et tornare an Batista Campanar januensi infra XII lib.

Item, denunciauit Jacobus Janer perator quod ipse tenetur ratione emptiois quam fecit a Batista Campanar jaunensi de certa quantitate de pastell circa Centum lib, dicte monete.

Item, denunciauit Johannes de Moyano apothecarius ciuis Maior. quod ipse tenetur Triago de la Oliua in CXXXV flori, in quorum precio ab ipso emit certam quantitatem de matis.

Item, denunciauit Bernardus Rayal tintorerius quod ipse debet a Batista Campanar januensi in XX vel XXX lib. pro quorum precio idem Bernardus a dicto Batista emit, habuit et recepit certam quantitatem de pastell.

Item, denunciauit Andreas Duran scriptor tinctori P. Regalis quod ipse ad opus dicti tinctori emit et habuit a Triago de la Oliua januensi certam quantitatem de pastell pro qua sibi tenetur ratione dicte emptiois circa D. lib. dicte monete.

Item, denunciauit Laurentius Mercer tintorerius quod ipse tenetur a Batista Campanar januensi ratione emptiois de pastell quem ab ipso emit VIII lib. uel inde circa.

Item, denunciauit dictus Laurentius teneri a Triago de la Oliua januensi in XII lib. uel circa pro quorum precio dictus Laurentius a dicto januensi emit certam quantitatem de pastell.

Item, denunciauit Belax Feraix et Magaluff Aller judei quod ipsi tenentur a Batista Campanar januensi in LII lib. XIII sol. ex resta compotorum.

Item, denunciauit Berengarius Vincentii mercator procurator et nomine procuratorio Francisci Daltauul ciui Barchinonis teneri a Triago de la Oliua januensi in CXVIII lib. dicte monete quos a dicto Triago emit certam quantitatem cere.

Item, denunciauit Bernardus Tries draperius ciuis Majcoric. quod ipse tenetur an Batista Campanar januensi ratione dite per Georgium Pont mercatorem ciuem Majori, ei facte circa LXX lib.

Item, denunciauit Anthonius Raquesens conuersus quod ipse tenetur ex

resta maioris peccunie quantitatis a Triago de la Oliua circa unum florum auri.

Die martis terciã Augusti anno jamdicto.

Die et anno predictis. Denunciauit Jacobus Bruquera ciuis Maiori, quod ipse vendidit certam quantitatem lane an Triago de Oliua certo pretio cuius medietatem ex pacto inter eos conuento solide tenetur dictus Triago dicto Jacobo de presenti et aliam medietatem in ditis per ipsum factis aduersus aliquas personas que dicto Triago tenentur.

Item, denunciauit Anthonius Rayners quod ipse tenetur ratione emptio- nis laque quam fecit a Batista Campanar januensi nonaginta nouem lib. et quindecim sol. Regalium Maiori. minor. vel inde circa.

Item, denunciauit Thomàs Jacobi sartor ciuis Maiori, quod ipse tenetur an Batista Campanar in CCXX liber. pro quorum precio ab ipso Campanar emit habuit et recepit certam quantitatem de pastell et soluendas tunc hanc ad duos menses proxime sequentes.

Item, denunciauit Petrus Sagur scriptor tinctori den Vilet quod ipse tenetur a Batista Campanar in XLIII lib. dicte monete pro quorum precio ab ipso emit certam quantitatem de pastell.

Item denunciauit Bartholomeus Martini quod ipse tenetur ex resta compoti a Batista Campanar januensi circa XVII lib.

Item denunciauit dictus Bartholomeus Martini teneri a Triago de la Oliua januensi ratione emptio- nis de pastell quem ab ipso emit circa XII lib.

Item, denunciauit Martinus Poncii quod ipse tenetur tradere a Batista Campanar C. cuyros cum nauí Francisci Strany ex resta compoti inter eos facta.

Item, denunciauit Vincencius Garcia quod sibi teneri a Batista Campanar januensi decem lib. dicte monete pro quarum precio ab ipso emit et habuit certam quantitatem de pastell.

Item, denunciauit eciam dictus Vincentius quod ipse tenetur et debet exsoluere a Triago de la Oliua januensi in decem lib. vel inde circa pro quarum precio dictus Vincentius ab ipso januensi certam quantitatem de pastell emit.

Item, denunciauit Bernardus Staràs quod ipse debet et tenetur a Batista Campanar januensi exsoluere XIII lib. dicte monete pro quarum precio a dicto januensi habuit et emit certam quantitatem de pastell.

(ARXIU. HIST. MALLORCA.—*Cèdules rcials*, 1400-fol 83)

¿Era italiana la ciutat d'Ast?

(1401)

Et eadem die instantibus dictis Rafaele et Dominico retulit Dominicus Nauarro virgarius se de mandato domini locumtenentis intimasse et in

scriptis tradidisse venerabilibus Raymundo de Santo Martino militi, Petro Valentini, P. Font, Bartholomeo de Basers et Guillelmo Surribes Juratis Maioricarum presenteque discreto Bartholomeo Morro notario illorum sindaco et procuratore intimationem tenoris sequentis.

De part del honorable Lochtinent de Gouvernador de Mallorques intimats als honrats Jurats e als honrats en Miquel de Pachs e Johan de Cunieres Defenedors de la Mercaderia que en Rafael Ferrer e Domingo Brunet mercaders de la ciutat Dast han presentada al dit honorable Lochtinent una carta ab segell pendent del senyor Rey en Martí. La qual conté declaratoria feta per lo dit Senyor Rey que los ciutadans de la ciutat Dast no son ytalians ne lombards ne compresos en la prohibició o capitols del periatge o altres, prohibints ytalians o lombards star o mercadeiar en les terres e regnes del dit Senyor Rey.

Retulit e clam dictam cedulam seu intimationem in scriptis fecisse et tradidisse venerabili Michaeli de Pachs alter ex defensoribus dicte mercatarie.

Die jous XXIII mensis nouembris anno predicto comparuit discretus Petrus Sarta notarius et scriba venerabilium defensorum mercatarie et nomine illorum presentavit quod sequitur.

Com per part de vos honorable lochtenent de Gouvernador sia stada feta an Miquel de Pachs e Johan de Cunilleres deffenedors de la mercaderia en lo Regne de Mallorques la intimació de la tenor seguent. De part del honorable lochtinent de Gouvernador de Mallorques. Intimats als honrats Jurats e als honrats en Miquel de Pachs e Johan de Cunilleres deffenedors de la mercaderia que en Rafael Ferrer e Domingo Brunet mercaders de la ciutat Dast han presentada al dit honorable lochtinent una carta ab sagell pendent del senyor Rey en Martí la qual conté declaratoria feta per lo dit senyor Rey que los ciutadans de la ciutat Dast no son italians ne lombards ne compresos en la inhibició e capitols del periatge e altres prohibints italians o lombards star o mercadeiar en les terres e Regnes del dit Senyor Rey. Pertant los dits deffenedors obligats e strets ab sagrament de seruar e tenir los capitols del periatge dien que lo senyor Rey perlant ab humil e e subiecta reuerencia de la sua Reial Maiestat no ha puscut declarar los dits ciutadans de la ciutat Dast no esser ytalians ne lombart ne compresos en la inhibició o capitols del periatge, con la dita reuerencia repetida primerament deuien esser citats e hoyts los deffenedors de la mercaderia de les terres mestres, ciutats ab los quals e ab lurs Sindichs lo dit periatge es stat fet e concordat ab lo Senyor Rey. Per que los dits deffenedors confiants de la clemencia del dit senyor no entenen esser tenguts ne obligats contra lur propra sagrament seruar la dita declaració, ans han deliberat scriure als honrats deffenedors de la mercaderia de les Ciutats de Barchelona e de Valencia e aquells certificar de les coses dessus dites, per tal que per lo dit Senyor justicia migençant hi sia prouehit axí com se pertany, com sia sert

e notori perlant ab reuerencia del dit senyor que los habitants de la dita ciutat Dast son lombarts e per aquells comunament tenguts e reputats.

Die veneris secunda Decembris anno predicto dicti Rafael Ferrarii et Dominicus Brunet presentarunt ac premissis continuari petierunt quod sequitur.

Los dits Rafael Ferrer e Domingo Brunet responents a la oposició e contradicció feta per los honrats en Miquel de Pachs e Johan de Conilleres mercaders e Deffenedors de la mercaderia a la intimació dela declaratoria del senyor Rey, dient que perlant ab deguda honor de les dites deffenedors ans que la declaratoria demunt intimidada fos feta per lo senyor foren trameses letres citatories e de intimació de les coses contingudes en la dita declaració de part del dit senyor Rey, ço es una letra qui fo presentada als honrats Jurats l'altra al dit honrat Miquel de Pachs en absència del dit honrat en Johan de Conilleres que no era en Ciutat, e cascuns respongueren que hi prouihirían per quells dits honrats Deffenedors no han alguna rahó o occasió perlant ab honor sots color de obseruació de sagrament de voler impugnar o contradir a la dita declaració reyal solemnement, e menada e precedent informació e certificació del Sant pare maiorment, o la dita declaració a sobre abundant cautela e seguretat sia stada feta per lo dit senyor, a remoure uexació de fet mas que per altre necessitat, con sia notori que la Ciutat d'Ast qui es cap de Pemunt no es scituada en los limits de Ytalia ne de Lombardia ans es fora los limits e termens de les dites prouíncies. E per consequent los habitants de aquella no son enclosos sots alcuna prohibició del dit periatge ne altres capitols franqueses e ordinacions reys. Per quels dits Rafel e Domingo negants la oposició del dits honrats Defenedors stan e perseueren en la presentació de la reyal declaració e intimació de aquella.

Die mercurii VII decembris anno predicto dictus Petrus Sarta scriptor dictorum deffensorum mercatarie presentauit nomine illorum quod sequitur.

Los desusdits defanedors dien que lo senyor Rey per la sua subirana clemencia, en los fets tocants lo periatge ha abdicata e toltá tota potestat e conaxensa asimataix e al molt alt primogenit seu e a tots altres oficials, perque plaut ab humil subiecta reuerencia de la sua alta senyoria e honor de vos dit honorable lochtenent de Gouernador, lo procehiment per vos fet e les dites assignacions no proceexen ne fer se deuen con sia expressament contra tenor e continencia dels capitols del dit periatge e per les dites rahons nos deu disceptar deuant vos con no siats jutge en lo present fet, ne los dits deffenedors deuen ne son tenguts respondre a les rahons en contrari desús proposades les quals al present no han loch, con la declaració del dit senyor repetida humil e subiecta reuerencia desús dita no hage loch, ne los dits defenedors entenguen ordír plet deuant vos dit honorable lochtenent per les coses desús dites, ans expressament protesten contra vos e lo honrat en

Francesch Morro assessor vostre de tots dans massions e interés qui per al dita rahó se puxen seguir, fer e esdeuenir, e de las penes posades en los Capítols del dit periatge. De vosaltres, de cascun de vosaltres e de vostres bens haueadors per hauer memoria en esdeuenidor. E perque ignorancia no puxats allegar, requeren lo notari deual scrit que de la present scriptura dege a vos e al honrat assessor vostre intimar e deguen fer una e moltes cartes publiques.

Die lune XVIII mensis decembris anno predicto comparuerunt dict Rafael Ferrarí et Dominicus Brunet et presentarunt quod sequitur.

Los dits Rafael Ferrer e Domingo Brunet ciutadans Dast no entenen per via de ordir plet ne d esperar alcuna sentència o declaració del honorable lochtinent de Governador ne d altre jutge hauer fins ací procehit sopra la dita declaratoria del senyor Rey, la qual axí poch no toca en alcuna cosa al dit periatge, ne a aquell o a alscons capitols de aquell deroga directament ne indirecte, con sia tencolament una certificació de cosa notoria actu permanentis que la dita Ciutat no es en Ytalia ne en Lombardia, ne per consequent los ciutadans de aquella no son nomenats ytalianes ne lombards. D on se seguex per necessaria consequencia que no son entesos en prohibicions ne ordinacions fetes de ytalianes ne lombards, ne tal declaració es en res contra los capitols del periatge demunt dit, ans es approbatoria d equells ne era necessari al dit Rafael e Domingo sinó a sobrabundant cautela con sien mercaders strangers los quals se dupten de vexacions de fet. E per ço quax en via de testimoni auctoritzable a cessar greuges de fet han hauda la dita declaració, la qual be ha puscuda fer lo senyor Rey. E la qual tencolament los dits Rafael e Domingo han intimada als dits honrats deffenedors, ne dequiauant se curen de lurs contradiccions o respostes, ne demanen ne entenen a demenar alcuna declaració altre ne conaxensa faents en la present fi a totes lurs cèdules, replicacions e respostes.

Die jous XIII mensis aprilis anno predicto comparuit discretus Petrus Sarta notarius et scriptor dictorum defensorum mercatarie et nomine illorum presentarunt quod sequitur.

Con en los capitols del periatge lo molt alt senyor Rey haia manat al molt alt senyor Rey de Sicilia e primogenit seu e a tots Governadors e altres qualseuol oficials seus que haen inuiolablement obseruar los dits Capítols del dessus dit periatge, e açó mateix haia manat lo dit senyor per ses promissions presentades a vos molt noble Mossen Roger de Muncada, conseller del dit senyor Rey a Governador del Regne de Mallorques per los deffenedors dela mercaderia en lo dit Regne, e aquí mateix vos han presentada una prouissio Reyal continent en acabament que los habitants dela ciutat Dast son e deuen esser reputats per lombards e compreses en los dits capitols en tant que no poden mercadayar per si ne per altre ne negocijar en los Regnes e terres del dit senyor. Per tant los dits deffenedors requeren axí con ja han requert que us placia manar au Rafael Ferrer e

Domingo Brunet habitants de la dita ciutat Dast ara presents en aquesta Ciutat que dins tres mesos degen spatxar ab lurs robes e mercaderies e daquilauant no hic delen tornar per mercadejar segons que en los dits capitols e prouisions Reyals es contengut. Requirent e (etc.)

(ARXIU HIST. MALLORCA *Cèdules*, 1401, fol 353).

Contracte per fer una bombardà.

(1451)

Die veneris XIII mensis Augusti Anno anatiuitate Domini M^o. CCCC.º L.º primo.

Assí devall son continuats los Capitols e avinenses fetes e fets e ordonats entre los honorables jurats de la Universitat de la Ciutat e Regne de Mallorques de una part. E en Jacme Martí courier de part altra, sobre una bombardà a fer per la Universitat.

I Primo lo dit Jacme Martí ha a fer una bombardà ab dos mascles levadissos, la qual dita bombardà tir una pedra de pes de hun quintar fins a sínch roves, poch mes o menys aquen entorn per defensió de la dita Ciutat e Regne de Mallorques, a rahó de vuyt florins corrents, comptant quinze sols florí per quascun quintar, tant com peserà la dita bombardà ab los dits mascles per obre de obrers e per satisfacció de sos treballs.

II Item, los dits honorables jurats han a dar al dit Jacme Martí tant metall o coure com master serà en fer la dita bombardà e los dits dos mascles, axí per sobres com per les minves, tota hora e quant lo dit Jacme lo volrà per fer la dessús dita obra.

III Item, que lo dit Jacme Martí hage a fer e pagar del seu propri totes les despeses e messions les quals se feran, en per la dita bombardà, ço es assebre lenya, carbó, e homens que li ajuden en fer aquella.

III Item, que lo dit Jacme Martí hage haver ara per fer la dita obra de la dita bombardà e donar rahó a aquella Cent sinquanta lliures e aquelles se hagen a pendre en compte del dit preu dessús dit de vuyt florins per quintar, comptant florí a rahó de quinze sols. En les quals Cent Sinquanta lliures hage a pendre en compte tot ço e quant lo dit Jacme Martí hage rebut fins al dia present per la dita rahó. E lo restant a compliment de les dites cent sinquanta lliures hage haver dins dos mesos següents e dins dues aguals pagues.

V Item, que la dita bombardà hage a tirar e metre la pedra de la porta o abaurador de Santa Catherina fins a la punta de Portupí, poch mes menys o aquens entorn, axí com lo dit Jacme Martí s es ofert als dits honorables jurats, donantli totes les cosses necessaries fins hage bon acabament.

VI Item, que si la dita bombardà no abastaua ni feya la operació dessús contenguda, axí com lo dit Jacme Martí ha ofert, que en tal cars lo dit Jacme Martí hage star a arbitració dels dits honorables jurats dels dits vuyt

florins corrents per quintar. E si abasta o abastará al dit terme o aquens entorn, axí com dit es dessús, los dits honorables jurats hagen a dar e pagar complidament al dit Jacme Martí tant com la dita bombardarda ab los dits dos mascles pesaran, a la dita rahó de vuyt florins corrents per quintar.

VII Item es en pacte e avenensa que tota hora que lo dit Jacme Martí haurà rebudes les dites cent sinquantia lliures o abans, hage a dar ab ell ensemps la millor fermansa per fer segurs los dits honorables jurats de les dites coses. E axí mateix los dits honorables jurats fer segur al dit Jacme Martí de les coses dessús promeses e en los dits capítols contengudes.

VIII Item, es aximateix en pacte deduit e coues que si cars era, la qual cosa Deu no vulla, que per colpa del dit Jacme Martí la primera fundició no havia perfecció, que daquiavant lo dit Jacme Martí hage a tornar a fer la dita bombardarda e fundició de aquella a ses propies messions.

Los dessus dits Capítols e avinenses e pactes, en aquells contenguts per rahó de fer la dita bombardarda, axí com dessús en los dits capítols es expressat fermaren los honorables Mossen Guillem Deputgdorfila, donzell, Mossen Johan Terriola, Mossen Anthoni Sastre e Mossen Miquel Domingo, quatre dels honorables Jurats de la Universitat e Regne de Mallorques, de una part. E en Jacme Martí, courer, de part altre. Obligants los dits honorables Jurats los bens de la Uniuersitat. E lo dit Jacme Martí tots sos bens Feu fermansa per lo dit Jacme la dona Catherina, muller sua, qui promès de totes les dites coses esser tenguda ensemps ab lo dit seu marit e sens ell principalment e per lo tot, obligant per açò tots sos bens presents e sdevenidors. Renunciant a ley e franquesa de Mallorques, qui diu que ans sia vengut lo principal que la fermansa. E certificada de son dret renuncia a benifet de velleya senatus consulti et juri ypothecarum suarum. Et auctentice signa mulier... Sots divendres a XIII del mes de Agost del any M. CCCCi hun. Presents per testimonis en Guillem Caules, Verger, ac Pere Cardona, altre dels exactors dels honorables Jurats e de la dita Universitat de la ferma de la dita dona Caterina, la qual ferma dissabte a XIII dels dits mes e any, foren testimonis en Pere Cases, sastre, e Nicolau Morlans, sabater.

(ARXIU HIST. MALLORCA. *Extraor. Jurats*, 1451-53-pàg. 76.)

ANTONI PONS